

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК

ОЛЬГА ВОЙЦЕНКО

МАТЕРІЯЛИ ДО ФРАНКІЯНИ
В КАНАДІ

(1910—1956)

Вінніпег

1957

Видано засобами Фундації ім. Шевченка

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА
АКАДЕМІЯ НАУК

UKRAINICA OCCIDENTALIA
IV (2)

UKRAINIAN FREE ACADEMY OF SCIENCES

OLHA WOYCENKO

FRANKIANA IN CANADA

A Selective Annotated Bibliography

(1910—1956)

Winnipeg

1957

Published by Shevchenko Foundation

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК

ОЛЬГА ВОЙЦЕНКО

**МАТЕРІЯЛИ ДО ФРАНКІЯНИ
В КАНАДІ**

(1910—1956)

Віннепег

1957

Видано засобами Фундації ім. Шевченка.

Окрема відбитка із
ЗБІРНИКА ЗАХОДОЗНАВСТВА

Reprinted from:
UKRAINICA OCCIDENTALIA
IV (2), 1957

Printed by
Trident Press Ltd., Winnipeg, Manitoba, Canada

І. В С Т У П

З часу, коли прибули перші українські поселенці до Канади (1891*), створено в цій країні багато цінностей у всіх ділянках українського життя.

Перші поселенці в новій і незнайній країні не мали ніяких попередньо виточених шляхів, форм чи традицій, які допомагали б їм улаштувати своє життя тут у далекій країні поза межами Рідного Краю.

Безумовно, перша ціль кожного була закріпити себе матеріально, розбудувати своє особисте життя, але поруч цієї чисто матеріальної потреби була велика жадоба розвивати свої культурні й духові цінності й тому ми бачимо, що на початках поселення формувалися церковні громади, а так, чи поруч з тим, творилися читальні, просвітні організації, щоб за їх допомогою зберігати своє „я”, себто зберігати себе як українців і зберегти своїх нащадків.

Велику роль в цьому процесі відотрало українське друковане слово в Канаді. Українські поселенці привозили з собою книжки й періодичні видання й виписували їх із Старого Краю та врешті почали свою власну видавничу діяльність тут у Канаді. На окрему увагу під цим оглядом заслуговує українська преса, що з одного боку підтримувала українські традиції привезені з-за моря в нову країну, а з другого боку вдержувала зв'язок з Рідним Краєм.

Перший український часопис у Канаді, що серед тодішнього „рутенського” моря мав відвагу себе звати українським часописом, „Український Голос” почав виходити 1910 р. Як у дзеркалі знаходили в ньому своє відбиття

*) Ця офіційна дата в останніх часах що раз більше піддається під сумнів. Проф. Л. Білецький у книжці “Українські піонери в Канаді”, Вінніпег 1951, пише м. ін. таке: “Ця дата, мабуть, ще не остаточна. Деякі факти показують, що вона може бути пересунена назад у старшу добу... рік 1875 є початком української еміграції до Канади” (стор. 17).

всі важливіші прояви українського життя так в Європі як і в Канаді; з цього погляду можна уважати його за цінне джерело українського життя в Канаді, його розвоєвих тенденцій і світу думок та ідей, що панували в душах і умах тодішніх провідників української спільноти в Канаді.

На сторінках „Українського Голосу” є багато матеріалів, що свідчить про зацікавлення тодішньої канадійсько-української інтелектуальної еліти проблемами української культури, а літератури зокрема. Ясна річ, що така видна постать тодішнього українського культурного і промадського життя, як Іван Франко, знаходила широкий відгомін в У. Г. Франкові твори передруковували, вмщували статті про нього, подавали вістки про його життя й тим подібне.

З нагоди 100-ліття Івана Франка, я завдала собі труду переглянути річники У.Г., й повинотувувати відповідні матеріали. Вони, як виявилось, тим цінніші, що обидва теперішні показники франкіяни, а саме: “Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання” Вол. Дорошенка (Львів, Матеріали до української бібліографії НТШ Т. 4) та й найновіший: „Іван Франко. 1856-1916. Бібліографічний покажчик”. І. З. Бойка (видааний Академією Наук УРСР у Києві 1954 р.) включають тільки частково (Дорошенко) або зовсім не включають (Бойко) українсько-американської й українсько-канадійської франкіяни із зрозумілих причин: бібліографія Дорошенка вичерпує франкіяну тільки до 1914 року, отже не можна в ній знайти пізніших даних, а показник Бойка обмежується до воєнних і післявоєнних видань (1917-1953) тільки на території підсоветської України.

Ані словечком не згадує „заморської” франкіяни й Ярослав Гординський у своїй праці: „Сучасне франкознавство (1916-1932)”, Записки НТШ, Т. 153, Вип. 2, Львів 1933 р.

II. ХРОНОЛОГІЧНА КАНВА ЖИТТЯ Й ПРАЦІ І. ФРАНКА (1910—1916)

Перших шість літ появи У. Г. (1910-1916) збігаються з останніми роками життя І. Франка; тому вважаємо за

доцільне подати хронологічні дати життя й праці І. Франка за цей період як історичне тло до матеріялів У. Г. Ці дати взяті з наведеної вгорі праці: „Іван Франко. 1856-1916. Бібліографічний покажчик”. Стор. 31-33.

1910.

У Криворівні Франко зустрівся з М. М. Коцюбинським, який повертався з острова Капрі.

Припиняє співробітництво в „Літературно-науковому віснику” через відмову редакції надрукувати в журналі окремі розділи недавно виданого „Нарису історії українсько-руської літератури”.

1911.

Перекладено й видано „Спомин з еміграції” О. Герцена.

Вийшло друге доповнене видання збірки поезій „Мій Измарагд” під назвою „Давне і нове”. Це видання має „самостійний літературний інтерес супроти першого видання” („Передне слово”). Крім притч, легенд, дидактичних віршів, у збірку входять політична лірика („Сідоглавому”, „Декадент” та ін.), і публіцистичні вірші (розділ „На злобу дня”), написані за тридцятиріччя (1878-1907).

Вийшла окремим виданням поема „Іван Вишенський” в серії „Універсальна бібліотека”. У видавництві „Польза” (Москва) в перекладі на російську мову вийшла збірка оповідань „К свету!”. Четвертим доповненим виданням вийшла поема „Панські жарти” з передмовою і посвятою батькові — Якову Франкові.

1912.

Франко вдруге приїжджає в Одесу на грязелікування. Здоров’я настільки покращало, що він власноручно пише листи своїм дітям у Львів.

Письменник часто виїжджає на запрошення провінціальних міст і читає поему „Мойсей”. Франка скрізь вітають з ентузіазмом.

Перероблена й перевидана у Чернівцях повість „Петрії і Довбушуки”.

Видана збірка документів під назвою „Азбучна війна в Галичині 1859 року” про намагання ввести латинський шрифт в українській азбуці. Це загрожувало, говорить Франко, „дуже поважними наслідками, далеко не азбучної, але високо політичної натури” („Вступ”).

Надруковано багато наукових і публіцистичних заміток, дві-три з них автобіографічні („Причинки до автобіографії”, „Причинок до моєї габілітації”, „Спомини із моїх гімназійських часів”).

1913.

Весною Франко поїхав на Буковину, в Чернівці, де його захоплено вітала молодь. В Народному Домі прочитав свою поему „Мойсей”.

Вітці минуло 40 років літературної, наукової і суспільної діяльності І. Франка. У Львові відбулося святкування ювілею. Студенти вручили Франкові срібний вінок.

В цей рік готується збірник „Привіт І. Франкові в 40-ліття його письменницької праці (1874-1914)”, в якому взяли участь 40 українських та інших народностей учених і письменників. Зважаючи на умови воєнного часу збірник вийшов з друку в 1916 р.

Франко надсилає на конкурс до Російської Академії Наук наукову працю про українські народні пісні, за яку в 1916 р. йому посмертно присудили премію.

Протягом року Франко готує нове, виправлене видання своїх ранніх поезій „Із літ моєї молодості”. Збірка поезій за 5-ліття. 1874-1878”.

Вийшли книги: друге видання поеми „Мойсей” з передмовою, в якій з’ясовуються біблійні джерела поеми, друге перероблене видання повісті „Петрії й Довбушуки” (у Чернівцях), збірка сатиричних нарисів „Рутенці”.

Франко багато перекладає іншомовних поетів.

У „Матеріалах до української етнології” надруковано етнологічний нарис „Моя вітцівська хата” в якому дано докладний опис умов, в яких письменник прожив дитячі роки.

В кінці року написано передмову до російського перекладу поеми „Мойсей” (перекладач П. Дятлов).

1914.

На початку року Франко підготував книжку перекладів драматичних творів О. С. Пушкіна, яка почала друкуватись у 1914 р. але вийшла з друку в 1917 р. під назвою „Александр С. Пушкін. Драматичні твори в перекладі, з передмовою та поясненням д-ра Івана Франка”.

Влітку востаннє відпочиває в Криворівні в хаті селянина В. Якіб'юка. В серпні з початком світової війни повертається до Львова.

Вийшов збірник праць на суспільно-політичні теми “В наймах у сусідів”, що складається з статей, які на протязі ряду років друкувалися головню у польській пресі.

Вийшла збірка поезій „Із літ моєї молодости” (1874-1878 рр.) В „Передмові” Франко, підбиваючи підсумки 40-річної літературної діяльності, писав: „скрізь і завсіди у мене була одна провідна думка — служити інтересам мого рідного народу та загальнолюдським поступовим ідеям. Тим двом провідним зорям я, здається, не спроневірився досі і не спроневірюся, доки мого життя”.

1915.

В листі до селянина В. Якіб'юка пише про свою творчу роботу, про те, „що хвороба тіла не вмєнчила мого духовного здоров'я та душевної сили, що дає мені змогу день у день по кілька годин трудитися над збагаченням нашого письменства”.

Звертається з проханням до київських знайомих і родичів допомогти йому матеріально.

Захворів на плеврит, стан здоров'я погіршився.

1916.

Написано вірш „Не мовчи”.

Погано себе почуває, але продовжує напружено працювати. В листі до письменниці Уляни Кравченко пише, що його не покидає „твердість та ясність ума, добрий гумор та охота до праці”.

Хвороба прогресує. В березні складає духовний заповіт. У квітні вже не встає, біля нього день і ніч чергують друзі, знайомі, студенти.

28 травня н. ст. о 4-й годині дня в будинку по вул. Понінського Но. 4 у Львові Іван Франко помер.

31 травня десятки тисяч людей проводжали в останню путь на Личаківське кладовище великого Каменяра.

III. КАНАДІЙСЬКА ФРАНКІЯНА ЗА ОСТАННІ РОКИ ЖИТТЯ ПОЕТА (1910—1916)

1.

ПЕРШІ ПЕРЕДРУКИ

(В усіх цитованих текстах збережено мову й правопис того часу без змін).

Як відомо, часопис „Український Голос” почав виходити в Вінніпегу, в м. березні, 1910.

В роках 1910-1911 не знаходимо жодної згадки про Івана Франка чи то в формі новинки, статті чи допису, за те подибуємо друковані праці Франка, які й подаємо тут в хронологічному порядку:

„Сучасна Приказка” — поема У. Г. 2/1910.

„Коли часом в важкій задумі . . .” 10/1910.

„Казка Про Добробит —” оповідання 11/1910.

„Свиня” — оповідання 19-20 /1910.

„Як Русин Товкся По Тім Сьвіті” 22-23/1910.

„Зьвірячий Буджет” — малий фейлетон 2/1911.

В числах 21, 22 і 23 з 1912 року поміщено статтю Івана Франка: „Що таке поступ?” Крім цього вміщено в ч. 48 його поему: „Всюди Нівечиться Правда”.

2.

ПЕРЕД 40-ЛІТНІМ ЮВІЛЕЄМ ФРАНКА.

Перша новинка чи взагалі згадка про Івана Франка появилася в „Українському Голосі” в числі 10 з 1912 року; вона говорить про 40-літний ювілей Франка, який мав відбутися 1913 року і містить заклик ювілейного комітету,

щоб жертвували гроші на ювілейний дар. Новинку подаємо в цілості, так як вона була поміщена:

НА НОВИЙ ДАР

„Комітет для ювілейного обходу 40-літної праці Ів. Франка видав відозву до всіх Українців, щоби складали грошеві жертви для вельми заслуженого письменника й громадського діяча — Ів. Франка.

Сорок літ працює Франко на народній ниві, говорить ся там, не раз серед дуже лихих відносин. І зробив багато, більше ніж хто будь перед ним, або по нім.

Слідуючий 1913 буде ювілейним роком нашого письменника, отже зачнім збирати жертви від тепер, щоби показати, що Українці заслужених своїх мужів цінять й за життя, а не лиш по смерті.

На сю відозву повинні ми, канад. Українці відкликнутись, та зложити, який буде можна дар нашому заслуженому письменникови.

Складаймо від тепер потрошка, але всі. Се наш народний обовязок.

Ювілейні жертви будуть складати по цілій Україні і всюда, де живуть Українці, отже й нам не треба лишатись позаду!’’
(У. Г. 10/1912)

3.

Збіркова акція в Канаді

Дальше в числі 22 з 1912 року поміщено статтю на редакційній сторінці під заг.: „Національні Обовязки’’. Стаття без підпису, тому вважаємо її за редакційну. Стаття прекрасно з’ясовує місію провідників і високо оцінює Франка як провідника народу. Статтю поміщуємо в цілості, так як вона була надрукована:

НАЦІОНАЛЬНІ ОБОВ’ЯЗКИ

Іван Франко.

„На шляху життя усякого народу перед ведуть одиниці і то одиниці, які немов сотворені на провідників людського поступу.

До їх голосу прислухує ся весь народ, на їх поклик

відзивають ся мільони грудей; їх слідами нераз цілі віки поступають люди, несучи в своїх душах образ й ідеали тих великих мужів.

І кожний свідомий культурний народ знає своїх великих мужів, — знає і поважає їх.

Та буває й таке, що поки такий великий народний робітник жиє, то ніхто не думає про нього і йому приходить ся з нужди умирати. Доперва по його смерті люди починають розуміти, кого они стратили і тоді вже й споминають його, будують пам'ятники, жалують, та страченого не віджалувати.

Коли люди більше свідомі, то знають своїх великих людей ще за життя, підпомагають їх, дбають за них.

І ми маємо таких людей, — нині живучих.

Одним з таких великих людей, з таких великих робітників на українській ниві — є нині Іван Франко.

Кількадесятьлітна робота простягаєть ся поза собою сего великого сина України, робота великої ваги, якої ми, поки, що, вповні й оцінити не маємо сили.

Щоби отже виразити свою пошану й вдячність для сего мужа, в Галичині завязав ся комітет, що заходить ся коло ювілейного видання всіх його творів, та збирає датки на грошевий дар Франкови від того народу, для якого він працює.

І нині вже збирають ся датки не сей дар по всіх усядах, де живуть Українці. Треба отже показати, що й ми, що живемо в Канаді, не стоїмо поза другими; треба і нам причинити ся до збільшеня сього дару заряджуючи складки звичайні, чи даючи концерт, чи що інше на сю ціль. В нас є до сього і матеріальна змота і певно знайде ся добра воля.

Свідомійші отже повинні сейчас і при всякій нагоді дбати про збірку на сю ціль, а зібрані жертви висилати можна просто до Львова на таку адресу: Тов. „Дністер” (Книжочка ч. 8000) улица Руська ч. 20 Lemberg, Galicia, Austria.

Про пересилані збірки повідомляти часописи для приміру другим.

Пам'ятайте, що се оден з наших народних обов'язків!”

4.

ВІСТКА ПРО ВШАНУВАННЯ ФРАНКА В МОСКВІ.

В числах 2-3 з 1913 року появилась така новинка:

ВШАНОВАНЄ ІВ. ФРАНКА В МОСКВІ.

„Минувшої суботи український музично-драматичний кружок „Кобзар” почтив Івана Франка з нагоди сповнишого ся 56 літя від дня його уродин. На вечері взяли участь звісні артисти московських театрів. Відбулося читанє з творів поета і виконанє музичних продукцій на його слова”.

5.

ПЕРЕДРУК ВІДОЗВИ ГАЛИЦЬКИХ УКРАЇНЦІВ У СПРАВІ ФРАНКА

В чч. 6 і 9 з 1913 р. була поміщена відозва галицьких українців в справі 40-літнього ювілею Івана Франка із закликом на грошеві дари для поета. Стаття підписана комітетом, до якого входили: Кароль Бандрівський, Володимир Бандрівський, Др. Володимир Бачинський, Іван Боберський, Др. Григорій Величко, Ярослав Весоловський, Александер Гарасович, Володимир Гнатюк, Евген Гузар, Др. Іван Джиджора, Андрій Жук, Федір Калинович, Дмитро Катамай, Денис Коретець, Константина Малицька, Микола Мороз, Василь Нагірний, Др. Володимир Охримович, Юлія Охримович, Михайло Рибачек, Любомир Рожанський, Др. Стефан Рудницький, Іван Сітницький, Др. Степан Томашівський, Аріядна Труш, Іван Труш, Стефан Чарнецький і Володимир Шухевич.

Відозва такого змісту:

УКРАЇНЦІ!

„В р. 1913 миная сорок літ, як виступив на літературне поле найбільший лисьменник Галицької України — Іван Франко. Протягом тих літ виходили з під Його невсипущого пера численні поезії, драми, оповіданя, повісті, наукові розвідки, критичні й публіцистичні статі — взагалі розвинув Він таку широку й многосторонню літературну діяльність, як ніхто перед ним, ні по нім. Він

також один із творців політичного руху серед народніх мас. І ніхто з більшим правом не може сказати, що присвятив усе своє життя, усе своє знане, усю свою працю виключно рідному народови. Його не відстрашувало ні недовіре земляків, ні переслідування чужих, не побивався ані за кар'єрою, ані за майном — і з сеї причини не докоряв своїому громадянству. І як коли й падали докори, кидались слова гіркої правди і болю, то все і всюди з мотивів ідеальних, як вислів любови до народу.

Почав Він свою письменську службу народови в часах, коли українська національна думка у нас випускала лише перші несмілі парости; тому Його діяльність була боєва, революційна, а в слід за тим получена з саможертовною і зреченем тих матеріальних користий, що їх мають письменники тої міри у розвитих народів.

Нам, сином нинішного дня, нелегко уявити собі всю велич заслуг Івана Франка в національнім житю нашого народу; лише в історичній перспективі можемо доглянути і зрозуміти, яка величезна частина теперішнього нашого національного світогляду, нашої національної культури і сили прийшла до нас від Нього і через Нього. Були у нас часи, коли все, що в нашім національнім дорібку могло звати ся свідомістю, культурою, поступом, гуманністю, демократизмом—все те обнижалося до невеличкого гуртка одиниць з Іваном Франком на чолі. Поставмо українську літературу до 70-их років поруч нинішної, змірмо їх віддаль — а матимемо міру для оцінки Івана Франка як поета; порівнаймо науковий дорібок тодішньої України з нинішнім — а розуміємо Івана Франка як ученого; з'ясуймо собі різницю нашого суспільно-політичного життя по обох кінцях того сорокліття—а побачимо Івана Франка як громадянина!

Зрозумівши се пізнаємо той національний образок, що лежить на чести нашого громадянства у сороковім році письменської діяльності Івана Франка. Йому належить ся від нас не лише пошана і подяка у словах, статях та сьвяточних обходах; ми тепер мусимо дати те, чого не були в силі дати попередю — себто увільнити Його, хоч на літа старости, а ся журба тепер більше давить Його умучену голову як коли-небудь перед тим.

Не могли ми дати нашому великому письменникови ані університетської катедри, ані иньшої догідної посади ані можливости доробити ся гроша на своїх творах; отже ювілейний дар від усього українського громадян-

ства нехай буде хоч частинною заплатою за те. Протягом 1913 р. нехай попливуть грошові жертви з цілої України, від заможних і бідних, від інтелігентів, селян і робітників, нехай буде доказ, що Українці вміють цінити своїх заслужених людей не тільки — по смерті, а й за життя.

Підписаний Комітет зложений із заступників львівських товариств та інституцій: Бандурист, Боян, Взаїмна поміч галицького і буковинського учительства, Відродження, Громадський Голос, Діло, Дністер, Жіноча Громада, Земельний Банк гіпотечний, Краєвий Союз господ-торг. спілок, Краєвий Союз кредитовий, Краєвий Союз ревізійний, Літературний Комітет для 40-літ Ювілею Івана Франка, Музичне Товариство ім. Лисенка, Народна Торговля, Наукове Товариство ім. Шевченка, Просьвіта, Руська Бесіда, Сільський Господар, Січовий Союз, Сокіл, Товариство Укр. Студентський Союз, Учительська Громада — звертає ся отсим до всієї української суспільности з зазивом узяти справу ювілейного дару Іванови Франкови як питання національної чести, яка задля евентуальної нашої байдужности булаб виставлена на поважну небезпеку. Ми мусимо здобути ся на тривке матеріальне забезпечення нашого найбільшого тепер письменника в днях його старости; се вимагає значних фондів і лише ми самі можемо і мусимо їх зложити в сім ювілейнім році. Просить ся отже всі провінціальні товариства і інституції приступити безпроволочно до зложеня місцевих комітетів для енергічного збираня датків на сю ціль. (В разі, якби де зложене такого громадського комітету було неможливе, підписаний Комітет видаватиме довіреним одиницям повновласти для збирання датків). Зібрані гроші треба присилати до „Дністра” на вкл. кн. 8000; письма адресувати до Комітету Львів, ул. Чарнецького 26. З кінцем ювілейного року Комітет оголосить докладне справозданє своєї діяльности, при чім будуть подані імена всіх жертводавців, на скільки вони Комітетови будуть звисні.

Українці!

Маємо отсе змогу показати прилюдно, що ми в ряді зрелих і культурних націй.

Виявім се достойно!

у Львові дня 24 гр. 1912.”

6.

ДАЛЬША ЮВІЛЕЙНА АКЦІЯ

В числі 13 з 1913 року знаходимо таку новинку:

„З нагоди ювілею Др. Івана Франка інтерв'ював посол Др. Станіслав Дністрянський у міністра просвіти Гусарека, щоби правительство признало нашому найбільшому сучасному поетови сталу винагороду. В сій справі має внести Український Клуб в парламенті подане до міністерства та є всякі вигляди, що австрійське правительство згодиться на се відзначене.”

Для познайомлення читачів У. Г. з творчістю поета щораз частіше передруковано його твори. Отак його поема „Нічні Думи” була надрукована в числі 13/1913.

В числі 16 з 1913 року знаходимо таку новинку:

„На ювілейний дар Франка зложено доси на вкладкову книжку „Дністра” ч. 8000 — 6,208.54 К. Сума ся не обіймає складок, що вплинули до інших інституцій, а з окрема зложених поза межами Галичини”.

В числі 19 з 1913 року знову поміщено відозву ювілейного комітету в справі ювілейного дару Івана Франка. Заголовок статті „Українці!” Початок відозви того самого змісту, яка появилася в числі 6 того ж самого року, тільки що вона довшя й тут поміщені імена цілого комітету.

7.

СИН ІВАНА ФРАНКА АНДРІЙ

Новинка про смерть Андрія Франка в числі 20/1913.

„АНДРІЙ ФРАНКО

Син д-ра Івана Франка, помер нагло в ночі, з 21 на 22 м. м., (квітня, 1913 О. В.) на удар серця, в 26-ім році життя. Покійний, скінчивши філософічний виділ львівського університету, звернувся до наукової праці; між ин. написав студию про етнографа Ількевича, поміщену в „Записках” Наук. Тов. ім. Шевченка”. Попри те покійний від часу недуги свого батька був його невідступним товаришем і помічником: доглядав його, помагав йому при його нау-

кових занятях, писав його твори. Отже його тихе, скромне, повне посвяти молоде жите, розділене між науковою працю і поміч батькови, перервала смерть, тим трагічніша, що непопереджена ніякою недугою”.

В. Й. П.”

8.

ВЕЧЕРОК В ЧЕСТЬ 40-ЛІТНОГО ЮВІЛЕЮ ФРАНКА У ВІННІПЕГУ

В числі 22 з 1913 р. вміщено оголошення за допомогового товариства (? О. В.) що відбудеться вечерок в Вінніпегу „в честь 40-літнього ювілею нашого великого борця за права поневоленого народу Др. І. Франка, вечерок з товариською забавою відбудеться дня 31 мая в годині 8-ій вечером, в гали коло малої церкви”.

9.

ЮВІЛЕЙ ФРАНКА У ВІННІПЕГУ.

В числі 22 з 1913 р. появилась ось така новинка про пляноване свято в Вінніпегу.

„В СПРАВІ ЮВІЛЕЙНОГО СЪВЯТА Д-РА І. ФРАНКА

Дня 22 с. м. відбула ся нарада всіх укр. товариств в Вінніпегу в справі ювілейного съвята др. І. Франка. Нарадою проводив Т. Ферлей. По довших дискусіях рішено урядити концерт спільними силами.

Члени всіх співачких товариств мають на се свято виступати в одному хорі під управою д. Юндака, діригента тов. „М. Заньковецкої”.

Уложеням програми і зарядженням цілого ювілейного съвята має зайнятись комітет вибраний на тій нараді.

До комітету ввійшли:

Ферлей, Арсенич, Юндак, Ковбель і Демянчук.

Проби будуть відбувати ся в гали д. Хлопана. Хто хоче морально причинитись до сего съвята і має на се спомогу, то нехай не відказує ся від участі і нехай точно приходить на хоральні проби”.

В числах 23, 24 і 26, 1913 р. була надрукована наступна відозва Комітету Ювілейного Свята Франка.

„КАНАДИЙСЬКІ УКРАЇНЦІ!

Всі культурні народи шанують, почитають своїх великих людей, своїх мислителів-геніїв.

І в нас Українців були і тепер є великани — духа, є люди котрим ми мусимо завдячувати наш поступ, зріст нашої науки та нашої культури. Перед такими людьми ми мусимо схилити свої голови.

Одним з таких велитнів-геніїв є у нас тепер Др. І. Франко.

В сім році ціла Україна обходить ювілей его сороклітної літературної діяльності і збирає датки на ювілейний дар для Свого Великого Сина.

І ми канадійські Українці не сьміємо відтягнутись від звеличання сеї так великої для цілої України хвилі не згадавши нашого Великого Учителя, „не злим тихим словом”, та не піславши дещо на Його ювілейний дар.

Всі українські товариства у Вінніпегу вибрали в сій цілі комітет і приготовлюють ся спільно до устроєня ювілейного концерту в честь Франка.

Концерт сей відбудеть в день 12. липня с. р. в однім з тутешних більших театрїв. Під сю пору буде відбуватись у Вінніпегу вистава (exhibition) і тоді їзда коллею буде дуже тана. Се дасть спромогу прибути на це сьвято і найдалше мешкаючим Українцям хоч би навіть з Бр. Колюмбії, чи з Альберти. Їзда тана а заразом можна звидіти виставу.

Тож, готовтесь шановне громадянство українське в Канаді на ювілейний концерт Франка і на день 12. липня з'їздайтесь до Вінніпегу!!

За Комітет:

Ферлей, Арсенич, Демянчук, Юндак і Ковбель”.

10.

КОНЦЕРТ У ЧЕШТЬ ФРАНКА У ВІННІПЕГУ

В числі 28 з 1913 р. появилось оголошення ювілейного комітету відносно концерту в честь Івана Франка. Оголошення було набране в ширині двох колумен і було воно поміщене на горі, по середині першої сторінки У. Г. Нище подаємо повний зміст оголошення так як воно було надруковане в часописі.

„ВЕЛИЧАВИЙ КОНЦЕРТ

в честь І. Франка відбудеться дня 12 липня с. р. в Вінніпегу в театрі „Гранд Опера”, на Main Str. рг Jarvis ave.

Початок о 8.30 вечером.

Дохід з концерту піде на ювілейний дар Франкови. Ніхто отже з тутешних Укр. Громадян не повинен отягатись, а таксамо приїзші з фармів Українці повинні прийти, тим більше, що така нагода не скоро трафить-ся.

Тож, готовтесь шановне громадянство українське в Канаді на ювілейний концерт Франка і на день 12. липня будьте готові до святкування великого свята.

За Комітет:

Ферлей, Арсенич, Демянчук, Юндак і Ковбель.

ПРОГРАМА КОНЦЕРТУ В ЧЕСТЬ І. ФРАНКА.

1. Вступна промова, — Я. В. Арсенич.
 2. Кантата — мішаний хор.
 3. Про творчість Франка, промова — Проф. П. Карманський.
 4. Гуляли, гуляли — муж. хор.
 5. Каменярі — деклям. С. Ковбель.
 6. На провесні, дуєт — Ферлеєва і Дреленкевичівна.
 7. На беріжку у ставка — мішаний хор.
- Павза.
8. Франко — громадянин, відчит, — А. Крижановський.
 9. Річенька, — міш. хор.
 10. Наймит, — декл. А. Янішевська.
 11. Де ти бродиш моя доле, — сольо — Ф. Славенко.
 12. Закувала, — муж. хор.
 13. Прольог до Мойсея, декл. — Демянчук
 14. Гра на бандурі — Продан.
 15. Слава ему слава, — міш. хор.
 16. Закінчене. — Т. Д. Ф.

Хто не хоче вернути до дому, той повинен скоро прийти, або що найліпше нехай купить собі тикет перед тим, щоби не потребував вечером при касі чекати”.

В числі 29 з 1913 р. появилась новинка про відбутий концерт в честь Франка. Музична частина концерту була добра, за те промови, крім одної випали слабше. Дальше, говориться в новинці, що через не сприятливу погоду, бо дощ падав цілісенський день, не було стільки публики як сподівались.

В числі 31 з 1913 р. подано касовий звіт з ювілейних концертів у Вінніпегу.

Прихід був \$192.58

Розхід \$140.96

Оставша сума 51.62

була вислана до Львова на ювілейний дар Івана Франка.

11.

ДОПОВІДЬ П. КАРМАНСЬКОГО ПРО ІВАНА ФРАНКА

З огляду на те, що концерт у честь Івана Франка не вдався що до численности публики, він був знову повторений 20-го липня у Вінніпегу. На цьому концерті головну доповідь про Франка мав проф. П. Карманський. В числі 32 з 1913 року поміщено цю доповідь в скороченій формі; нижче подаємо доповідь, так як її було поміщено в "У. Г.":

„ІВАН ФРАНКО

Коли ми беремося до вшановання якогось визначного громадянина, — казав прелегент — то мусимо усвідомити собі, що ми ему завдячуємо і яке було наше відношене до него і навідворот. Про заслуги І. Франка всім відомо. Відносно до другого питання зазначу з гори, що між поетом а нашим загалом, як се звичайно дієся, коли в якійсь суспільности появить ся нова індивідуальність і голосить нові кличі — витворило ся певного роду непорозуміне, що дало засновок драмі, а зглядно трагедії, яка тревала около сорок літ і покінчила ся для героя сеї трагедії, І. Франка, катастрофою, себто його загибілю.

Причини сего конфлікту, непорозуміння між загалом а поетом, треба глядати в невідповіднім ґрунті, на який впали його ідеї, в неприготованю нашого загалу до кличів, які поет голосив.

Старатись му—казав прелегент далі — представити оскільки наш загал брав участь в сій Франковій трагедії і оскільки він єї спричинив.

“Приймив на себе ролю погордженого терна і все стелив ся низом, аби стати захистом для всіх і гинув марно на шляху. Болів горем усіх, терпів терпінням всего народу — а за те приймав докори і насміх від пігмеїв,

матеріяльних і моральних доробкевичів, аж в кінці за троений трійлом злоби, знеможений буденною боротьбою з синами тьми, вправ як борець глядіятор з глибокою раною, якої не в силі вилічити ніякі ліки тих, що йому сю рану завдали. Се І. Франко. Ось він! Знесилений журбою, роздертий сумнівами, битий стидом — останній в добі поступу; культури і розбуджених національних гордошів творець, якого зустріла доля пророка побитого каменем. Сорок літ горів його великий дух ясним полум'ям, що розяснювало нам шлях серед тьми духової невіжи, суспільного застою, політичного романтизму, фарисейського фразесівства і самообману. Сорок літ палив нашу совість могутнім докором і стирив з нашого чола соромне пятно льоялізму покірливості, рабського приниження. Сорок літ бив у вічевий звін, що заедно лунав до нас могутнім закликком! Сорок літ не кидав важкого молота і лупаючи скалу заскоружлості промощував нам шлях до культурного сьвіта та сталив нашого духа і думав лиш про те, аби “випрямити наші хребти”, аби з нас повиводити мужів.

Отсе в головнім нарисі трагедія Франка. Буду старатись сю диспозицію, сей короткий нарис розвинути в ширшій картині”.

Тут подав прелегент провідну ідею Франкового “Мойсея” і перевів аналогію між змаганнями сего старозавітного пророка і его боротьбою з демагогами, що не поминаючи его далекосяглих замислів, станули ему на перепоні і довели до загибелі пророка, а змаганнями поета, недоцінюваням загалом его діяльності, що дало основу до конфлікту, борби поета з загалом і навідворот і остаточного упадку поета.

Франко — говорив прелегент — був учеником Драгоманова. А як такий, мусів він відбивати своїм сьзітоглядом і змаганнями від сучасного загалу. Він виступає повний віри, що на руїнах давньої заскоружлості, нещирості і фарисейства зможе побудувати сьвятиню правди, поступу і волі. Але помилив ся. Він не лише стрічає ся з опором властей і покутує в тюрмі, але що гірше, він мусить боротись з цілим нашим загалом, який не доцінює і не розуміє змагань поета і накладає на него бойкот. — Се ослаблює віру поета, та він поки що не схиляє свого стяга і боре ся далі. Наслідком сего мусить емігрувати з нашого рідного поля і шукати пристановиска для своєї діяльності у чужих, а головно у Поляків.

І тоді то щораз тязше доводить ся йому бороти ся з самим собою, щораз нагляднійше виступає перед зраненим глядіятором — борцем съвідомість, що не зможе він устояти ся в нерівній боротьбі: Зароджує ся вперше съвідомість будучої катастрофи. І вже тоді з його груди виринає ся оклик болю і тревоги!

„Я боротись за правду готов,
Рад за волю пролить свою кров,
Та з собою самим у війні.
Не простояти довго мені”.

Тут кінець другій дії трагедії.

Акція степенує ся, приближує ся до кульмінаційної точки. І тут наш герой, подібно як його духовий брат Куліш стає на становищу суспільного критика. Але його критика не така гризка і діймаюча, як критика Куліша; він не кине свому народови визову:

„Народе без путя, без чести і поваги,
Без правди в письмених, завітах предків диких” — ні! наш герой не стане на становищу суді і мстника. З нього заговорить велике співчуте до сліпців, бо його ідеалом є старо-завітний пророк Мойсей, персоніфікація всепрощаючої любови і самопожертвованя. З уст падають слова незмірної прихильности до свого народу і співчутя до його історичної трагедії.

„Народе мій, замучений розбитий,
Мов паралітик той на роздорожу.
Людським презирством, ніби струпом вкритий!
Твоім будущим душу я трівожу”.

(Мойсей.)

Ось такими теплими словами говорить поет до свого народу. І він не стає на самім спочуванню; він радби свій нарід вивести з дому „рабости з дому неволі”.

„О, якби пісню вдать палку, натхнену,
Що мільйони порива з собою,
Окрилює, веде на путь спасенну!
Якби”! . . .

Але в нього виступає съвідомість, що він вже не той борець, окрилений вірою і одушевленем, що вели його до боротьби в весняних його днях. Демон зневіри Азазель здер з його очий полуду віри і спутав його могучого духа. Він сповідаєсь:

„Та нам, знесиленим журбою,

Роздертим сумнівами, битим сцидом. —
Не нам тебе провадити до бою”!

Се вже обнижене акції до катастрофи се хвиля, в якій Єгова заповідає зневіреному Мойсеєви, що не доведеться йому оглядати Канаану, його кости спічнуть на границі обітованої країни. За що ж засудила судьба нашого героя на таку саму кару, що й Мойсея? За ту саму провину. Хвиля зневіри і розпуки добула з його уст визов, кинутий в лице суспільности: гіркі слова: „Nie Kocham Rusi”! — Хто не любить, не може мати одушевлення і віри, а хто не вірить, не може доконати чину, до якого потреба велита. Велитом Франко себе не уважав від самого початку, як виступив на ширшу арену; вважав себе тільки каменярем одним з авангарди, яка промощує шлях справжньому велитови; і тому зрозумів, що йому судила доля рвати ся „весь вік до мети і вмирати на шляху”.

12.

СВЯТКУВАННЯ ЮВІЛЕЮ ФРАНКА ПОЗА ВІННПЕГОМ

Перший допис з терену про відсвяткування концертом “Сьвята Франка” появился в У. Г. в числі 33 з 1913 р. Допис з Редісон, Саск., за підписом „Присутній”. Початок допису такий:

„Дня 27 липня відбулися в околици Редісон, Саск. сьвяточні обходини в честь 40-літної діяльности Івана Франка, заходом тутешного учителя Т. Г. Людий зібранося багато, старих і молодих.

Вступне слово сказав учитель, слідуочий говорив д. Куїнський — про відносини галицькі, про людий, що там працюють, а вже головно про працю і значіне для нас І. Франка”.

Дальше в дописі подано концертіві точки й імена осіб, які виконували поодинокі точки програми. Крім вище згаданих промовців, виступали з промовама учитель п. Яремович, п. Барабаш, Сікора і Сліпченко. Допис закінчується так:

„ученик Василь Підвербецький, подякував присутним і всі одушевлені розійшлися. Сьвято се випало незвичайно гарно і певно не без користи, бо лише такі зібраня і бесіди се вже робота нашого відродження”.

13.

ВІСТКА ПРО ГОСТИНУ ФРАНКА В ЧЕРНІВЦЯХ

В числі 26 з 1913 р. появилася така новинка:

„ГОСТИНА Д-РА І. ФРАНКА В ЧЕРНІВЦЯХ.

Вже давно не виділи Чернівці такого сьвята. Гостя витали щиро і сердечно. На зеліз. двірці очікували його численні ряди шкільної і академічної молодіжки, а салю „Народного Дому” по береги виповнили місцеві і замісцеві Українці всіх станів. Перед викладом промовив до Гостя акад. Заклинський в імени тов. „Січи” що займало ся уладженем сьвята і зложив йому глибоку пошану за його повну жертвованя діяльність. По відчитаню „Мойсея” уладжено д-ру Франкови сердечну овацію, а вечером комерс, на який зявило ся около 30 осіб, щоби перевести час на щирій розмові”.

В числах 36-41 з 1913 р. поміщено твір Франка „Як Пан собі біди шукав”.

14.

ПЛЯН ВІДВІДИН КАНАДИ В. СТЕФАНИКА З ВІДЧИТАМИ ПРО І. ФРАНКА

Дуже цікава новинка появилася в числі 35 з 1913 р. „Василь Стефаник, один з найбільших наших писателів і посол до віденського парламента приїжджає з кінцем слідуєчого місяця на кількамісячний побут до Канади. — В часі свого побуту в Канаді, обіде він важніші місця, заселені нашим народом і дасть ряд відчитів про Івана Франка, а також на інші теми. — Котраб околиця хотіла витати в себе сего дорогого гостя, В. Стефаника, нехай сейчас вибере комітет і повідомить про се редакцію Українського Голосу.

В слідуєчих числах, подамо більше інформацій, про сю справу”.

Дальше про приїзд Стефаника до Канади в новинці в числі 37 з 1913 р. пишеться таке:

„Около 15 с. м. завітає до Канади визначний наш письменник з Галичини Василь Стефаник, щоби познакомити ся з тутешнім житем нашого народу й обставинами серед яких доводиться нам переживати. В сій справі дістала наша редакція лист з Галичини, де го-

ворить ся що Стефаник задумує дати ряд відчитів, передовсім про Франка, а також на довільні теми, яких хто собі буде бажати.

Треба отже, щоби наші громади порадились в сій справі, позавязували комітети і надіслали до редакції „Укр. Голосу” що бажать витати в себе шановного гостя і почути его бесіду. З сим не треба відтягати, щоби можна скоро уложити порядок поїздки. Безперечно такі відчити будуть мати велике значіне кинуть нове здорове зерно на наше рідко-засіяне поле”.

В числі 42 з 1913 р. появилась дальша новинка в цій справі:

„Приїзд звісного письменника і посла, Василя Стефаника: — Як довідуємо ся з „Діла”, тими днями має приїхати до Канади дорогий гість, Василь Стефаник знавець української суспільности, перворядний письменник, знавець головно нашого селянства і посол до парламенту в Відни.

Тут пробуде він кілька місяців і дасть ряд відчитів про І. Франка, та на інші теми, як згадувалисьмо давніше. Ми витаємо щиро Шановного Гостя і сподіваємось що його побут у Канаді лишить незатерті сліди в нашій національно-просвітнім розвою на канадійській землі”.

В числі 43 з 1913 р. слідує новинка:

„Василь Стефаник, галицький письменник, заявляє в „Ділі”, що через різні причини не може приїхати сего року до Канади.

Так отже бажане тих, що бажали б его бачити в себе остане сего року невиповнене”.

15.

ПОСВІДКА ЗА ОДЕРЖАНІ ГРОШІ НА ЮВІЛЕЙНИЙ ДАР І. ФРАНКОВІ

В числі 39 з 1913 р. поміщено таке:

„ПОСВІДКА

Львів, дня 27 серпня 1913.

Вповажана Адміністрация „Українського Голосу”
Вінніпег.

Сим повідомляємо, що надіслану нам дня 23 с. м.
квоту К 250, відповідно до припорученя, вписалисьмо

на вкладку ч. 8000 на Ювілейний дар Д-рови Ів. Франкови.

З поважанем

Товариство взаїмного кредиту „Дністер” реєстр. стов. з обмеж. порукою.

Др. Е. Олесницький.

Др. В. Охримович.”

В числі 7 з 1914 р. поміщено таку новинку:

„ЮВІЛЕЙНИЙ ДАР ІВАНОВИ ФРАНКОВИ.

Дня 24 січня було засідане повного комітету ювілейного дару і на нїм прийнято до відомости, що сума зібраних доси гроший перейшла вже двацятьпять тисяч корон, з чого 21,000 зложено на „Дністровій” книжочці ч. 8000, а решта полишає ся в ріжних місцях. Висказують велике вдоволене, що українське громадянство виявило свою пошану для високозаслуженого письменника таким визначним як наші матеріяльні обставини, даром задля забезпечення старости Ювілятови. Річ відрадна тим більше, що на дар жертвували розмірно найбільше селяни, народні учителі, робітники і ученики, хоч не хибували й інші стани”.

16.

ЮВІЛЕЙНЕ СВЯТО І. ФРАНКА В МОНТРЕАЛІ.

В числі 1 з 1914 р. появилсь обширний допис за підписом С. С. Костирського, про те, що 28 грудня, 1913 р. читальня ім. Драгоманова в Монтреалі уладила ювілейне свято Ів. Франка.

Свято складалось з музичної частини, деклямацій і реферату про життя і діяльність Івана Франка, який виголосив Іван Бодруг.

На святі зібрано \$20.00, які вислано до Ювілейного Комітету у Львові.

Дописувач згадав і про те, що були противники цього свята, головно виступив проти цього католицький священник о. Перепелиця і соціал-демократи.

17.

ВАНКУВЕР НА ЮВІЛЕЙНИЙ ДАР ФРАНКА І ПАВЛИКА.

В числі 16 з 1914 р. в дописі В. Сиротюка подано, що товариство „Просвіта” у Ванкувері відіграло драму Ів. Франка у 5-ох діях п. з. „Украдене Щастя”. Дохід з представлення в сумі \$21.00 призначено „на дар для наших високоzasлужених діячів Ів. Франка і Мих. Павлика”.

18.

„РОСІЙСЬКА ГРАНИЦЯ ДЛЯ Д-РА ІВ. ФРАНКА ЗАМКНЕНА”

Під повищим заголовком появилась новинка в числі 28 з 1914 р. яка далі звучить так:

„Др. Івана Франка, котрий на днях вибрав ся в Росію, завернули російські власти з Волочиск, заявляючи, що ему візд до Росії заборонений. Царські посіпаки думають, що від приїзду др. Івана Франка на ферії в Росію, затряслиб ся основи царської імперії і тому его не пустили. Чиж не глупі вони?” — питається дописувач.

19.

„ЩО З ФРАНКОМ?”

Під повищим заголовком надруковано новинку в числі 48 з 1914 р. як слідує:

„Одна часопись подає вісти одержані з Відня приватною дорогою, що Москалі арештували у Львові нашого великого письменника Івана Франка і вивезли в глибину Росії”.

Поема „Непора...” Івана Франка поміщена в числі 13 з 1914 р.

Поема „Не високо мудруй” — в числі 25 з 1915 р.

20.

ІВАН ФРАНКО Й НАГОРОДА НОБЛЯ.

Дуже цікаву новинку подав У. Г. в числі 9 з 1916 р. про старання, щоб Іван Франко одержав нагороду Нобля. Нижче передруковуємо новинку в цілості.

„ТРЕБА СТАРАТИСЬ, ЩОБИ ДР. ІВАН ФРАНКО ДІСТАВ НАГОРОДУ НОБЛЯ

„Львівське „Укр. Слово” пише:

Ані один заслужений наш земляк, член великого, культурного, 40 мільонів числячого народу не отримав ще нагороди Нобля. Вина сього в тім, що не маємо ні свого університету ні академій, котрі мали би предкласти кандидатів до нагороди Нобля. Як з одної сторони треба безнастанно, щоби наші депутатії політиків і другі чинники робили заходи у цісаря, міністрів і намісника, щоби ми університет і академії отримали, так з другої сторони повинні ми розвинути акцію, щоби наші заслужені поети і учені удостоїли ся нагороди Нобля.

Саме в справі признання нагороди Нобля для д-ра Івана Франка вніс о. др. Застирець широко мотивоване представлене до королівської шведської академії (Нобель-прайсавкус) в Стокгольмі. Референт представив великі заслуги поета, борця за свободу, яко ученого, що крім нашої мови писав ще й німецькою, польською, російською, та як найбільшого в Словянщині сучасного поета і ученого. Зазначено там також, що признане нагороди для живучого серед найтрудніших обставин ювілята малоби і політичне значіне.

Се за мало, бо треба, щоби наші наукові інституції, політичні організації, поодинокі особи зі степенями академічними вносили сейчас потрібні прошеня, представлення.

Акція така мусить вдатися. Поет наділений нагородою і забезпечений матеріяльно, міг би нам ще не один великий твір дати під будівлю народного Храму, бо хвиля превелика. Тільки не відкидаймо, бо ми і так припізлилися ся”.

21.

„НЕ ЗАБУДЬ, НЕ ЗАБУДЬ”

Цю поему Івана Франка надруковано в 27 числі з 1916 року під таким заголовком: „До Молодих Приятелів.

Не забудь, не забудь
Юних днів, днів весни, —
Путь життя, темну путь
Проясняють вони.

Злотих снів, тихих втїх,
Щирих слїз і любви,
Чистих поривів всїх
Не встидайсь не губи!

Бо минуть — далї труд
В самотї і глуші,
Мозолї наростуть
На руках і душі.

Лиш хто любить, терпить
В кїм кров живо кипить,
В кїм надїя ще лїк,
Кого бїй ще манить,
Людське горе смутить
А добро веселить, —
Той цїлий чоловик.

Тож сли всю житя путь
Чоловіком цїлим
Не прийдєсь тобї бути, —
Будь хоч хвилечку ним.

А в поганїї днї,
Болотянїї днї,
Як надїя пройде
І погасне чує,

Як з великих дорїг,
Любови, бою за всїх
На вузькі та круті
Ти зйїдєш манівцї.

Знищить серце жура,
Сколють ноги терни —
О, тодї май житя
Вдячно ти спомяни!

О, отсї ясні сні
Оживлять твою путь . . .
Юних днїв, днїв весні
Не забудь, не забудь!

Іван Франко.

IV. ВІДГУКИ НА СМЕРТЬ ПОЕТА (1916—1917)

22.

СМЕРТЬ ІВАНА ФРАНКА

Перша вістка про смерть Івана Франка появилася в числі 28 з 1916 р. Цитуємо її дослівно:

„ІВАН ФРАНКО ПОМЕР У ЛЬВОВІ.

Др. Іван Франко оден з перших
українських письменників і діячів помер

З українських часописий зі Злучених Держав довду-емось, що у Львові помер Др. Іван Франко ще 22-го мая сього року. Ширше про се пишемо на 6 і 7 стороні сього числа.”

**
*

В цьому самому числі на редакційній сторінці, подано ширші відомости про останні роки поета, його недугу і остаточно — його смерть. Статтю цитуємо в цілості:

„УКРАЇНСЬКИЙ ПОЕТ ІВАН ФРАНКО ПОМЕР

Московська газета „Кієвская Мисль” з неділі дня 22. мая ст. ст. 1916 р. доносить:

„У Львові помер Іван Франко — визначний український белетрист, поет, учений, публіцист і провідник української демократичної партії”.

ПОСЛІДНІ ХВИЛІ.

По цій нотатці часопис подає довший житєпис Івана Франка і кінчить словами:

„Тяжко пережите жите, постійні недостатки, безперивна борба — підорвали здоровля Франка і навіть виносиме матеріяльне положеня послїдних літ не могло вилічити страти, ран і давних страждань.

Вибух війни потягнув за собою перерване всякої культурної діяльності галицько-української. В житю Франка наступили нові тяжкі часи. В час наїзду російських військ на Галичину хорий Франко опинив ся у Львові в крайно тяжкїм матеріяльнїм положеню. В часі російської окупації Іван Франко випустив за дозволом російської военной цензури збірник своїх давних статей. В 60-ім році перервало ся жите талановитого мученика.

Десять літ догорювало жите Франка, десять літ писатель борсв ся зі смертию. Від сильного нервового роз-

строю закликали йому руки, часами він не мав сили писати. Положене хорого ставало щораз тяжше і тяжше. Смерть здавало ся, близько. В страшнім положеню бачили тут в Києві Франка — здає ся в році 1907 — він приїхав до нас на похорони П. А. Косача. З Києвом він мав загалом родинні звязи; І. Франко, і один з директорів київської контори державного банку В. В. Ігнатович жонаті з рідними сестрами; у послідного жие тепер одна дочка покійного. Побут Франка у Києві був короткий. Товариші вивезли його до Львова і він там доживав свої послідні роки. За 2-3 роки здоровле поправило ся і І. Франко міг знов вернути до літературної роботи. Рука все ще кепсько працювала і покійний диктував свої твори синові Тарасови. Сі твори се були: поезії, повісти, статі; але чим дальше, тим більше і більше переходив до наукової праці. Ії він робив для видавництва „Літературно-Наукового Вістника” і се межи иншим було головним жерелом істнованя Покійника. Талановитий письменник, поет і суспільний діяч майже все своє жите провів в тяжких маєткових невігодах. Деколи його положене, ставало невиносимим до краю. В час празнування його ювілею Українці зібрали капі талу 30,000 К. і купили вілю для І. Франка під Львовом. Се було для нього не малою помочию.

Проїшло троха часу і син Тарас (має бути Андрій) вмер скоропостижно. Смерть любого сина потрясла нервово хорого Франка. І знов перервалась робота письменника . . .

Хорим, розбитим нервово застала Івана Франка вибухаюча війна. Як розказують, з болем і рівночасно немовби не відчуваючи відносив ся Покійний до розіграваних ся перед Його очима подій. Прийшла евакуація Львова, російські війська увійшли в місто і заняли його. Постійним товаришом І. Франка в ті дни був його давний друг Павлик. Але зимою 1914 р. і Павлик помер. Страта потрясла І. Франком. Новий розстрій збільшив ся.

Так Ів. Франко прожив 1914 рік і початок 1915.

Що було після відвороту російських військ у Львові з Франком, незвісно. Зі Львова доходили лише скупі відомости і про Франка було чути лише дуже, дуже мало. Тепер прийшла вістка про його смерть. Печальна вість глибоко зворушила близьких Покійного і поклонників того визначного діяча.”

„РОСІЙСЬКА УКРАЇНА — ФРАНКОВИ.

З приводу смерті І. Франка вислано з Київа ряд спочуваючих телеграм. Від бувшої редакції „Київської Старини” вислано телеграму до харківського університету, котрий свого часу іменував Ів. Франка почесним доктором. Ся телеграма писана в російській мові, звучить в українським переводі:

„Болимо в тяжкій втраті понесеній університетом через смерть доктора фізіології харківського університета Івана Франка, визначного робітника на українській ниві”. Таку саму телеграму вислано до редакції „Української Житні” в Москві.

До тої самої редакції вислав клуб „Родина” телеграму ось такого змісту: „Умер Франко. Український Клуб „Родина” в Київі з великим болем оплакує безмірну і безповоротну національну втрату”.

До редакції „Української Житні” в Москві прийшла також слідуоча телеграма від київських українців, **писана українською мовою**: „Українці города Київа поражені смертю великого письменника і ученого І. Франка. Сумує Київ стародавний, нема журби з ким розділити”.

ПАНАХИДА ПО ІВ. ФРАНКУ.

Дня 27 мая ст. ст. о 4 год. по полудни відбулася у Владимирськїм Соборі в Київі панахида по Ів. Франку.

МОСКАЛІ ПРО ІВ. ФРАНКА.

Дві великі статі присвятила Франкови російська газета „Кіевская Мисль”. В Ілюстрованім додатку до ч. 147. з дня 27-го мая ст. ст. містить вона також два портрети Ів. Франка: один представляє самого поета може послідною фотографією Покійника; другий представляє Його разом з М. Коцюбинським і В. Гнатюком.”

23.

НЕКРОЛОГИ-ПЕРЕДРУКИ.

Дальше в 28 числі У. Г. з 1916 року надруковано статтю І. Свенціцького, яка була поміщена в часописі „Кіевська Мисль”, число 143 з дня 23 мая, 1916 р. ст. ст. Ось вона:

„ІВАН ФРАНКО.

Поет, мислитель — шукаючий Божої правди на землі, публіцист, історик культури свого народа, вчений до-

слідник основ слов'янсько-руської і української письменности і народного життя — от на що Іван Франко посвятив свій великий талан і чому він служив більше як со-рок літ свого діяльного життя.

Син селянина — коваля з Нагуевич коло Дрогоби-ча, він вже в гімназії проявляв свої артистично-літературні спосібности, на підставі котрих його учитель польської мови предсказав йому в присутности товаришів: „Він буде гордостію свого народа”. В 1875 р. він вступає на львівський університет і приймає діяльну участь в студентському журналі „Друг” котрий видавало т. зв. староруське студентське товариство „Академічний Кружок”. Сам Франко в той час являє ся свідомим Українцем. Але його жива вдача і порив до суспільної праці не дозволяють йому не прийняти участі в одиноких студентських видавництвах: Русинів. З появою Франка в „академічній кружку” починає ся поступенне кипіння серед молодих студентів Русинів того часу, яке закінчило ся основою вогнища студентів — Українців „Академічного Братства” і „Лихваря”.

Головною яркою починає складати ся особистість Ів. Франка від часу його знакомства з Драгомановим в 1876 року. З початку — ученик того визначного суспільного діяча і поклонник його багатой душі, різкого критичного ума, Франко стає з часом товаришем і наслідником в демократизації і культуризації свого народа. Франко разом з покійним Павлюком, своїм університетським товаришем та ідейним другом, являє ся душею відродження і розвою свого рідного краю. Вони перші виступили проповідниками суспільної справедливости серед галицьких робітників, за що і відповідають в суді і попадають в тюрму. Вони перші осмілили ся виступити з критикою пануючого в той час серед Українців клерикально-консервативного світогляду і поглядів, за що стародумці відлучили їх від громади. Вони перші пішли в народ з кличем: народ для себе і за себе, всі для народа!

Вистарчить лише представити собі загальний стан умів і внутрішньої політики в Австрії в 70-тих і 80-тих роках, як реакціонери по революції 1849 року повставали проти всего, що не від них вийшло, як проти нарушення горожанського, національного і державного устрою — а нам стане ясним положення двох молодих студентів, проповідників раціоналізму і демократизму, що своєю появою перервали мирний сон коло домашнього вогнища.

Співробітництво Франка в заграничних польських

поступових журналах і газетах і в німецькій столичній пресі дало йому можливість видвигнути національне питання свого народу і зробити його суцільною частиною міжнародної політичної думки. Але ще цікавіша і цінніша участь Франка в українських літературних, суспільних і політичних видавництвах, де він поступово витворює огнище умової і політичної думки галицької України.

І в той час публіцистичної праці, винадгородженої грішми, за які він ледво міг прожити, він творив і займався наукою. Як учений, етнограф і історик літератури він став виступати в 90-тих роках, з першу в своїх журналах „Жите і Слово” і в „Київській Старині”, а від 1898-го року виступав з більшими працями в „Літературному Вістнику” „Записках Наукового Товариства імени Шевченка у Львові”, „Archiw fuer Slavische Philologie” і в „Соборник-у”, „по славяноведенію” академії наук в Росії. Франко лишив науці цілий ряд дуже цінних розслідувань різнородних історично-літературних і культурних питань українознавства і славянознавства, які являють ся вкладом в порівнюване ознайомлене ся зі славянством і його відносинами до романсько-германського і візантійсько-азійського світа. Отсе і є в головних нарисах границі його наукової діяльності. Походжене українських історичних пісень українська народня філософія в приказках і пословицях (4томи), апокрифічно легендарна письменність на Україні, українська полемічна письменність XVI. віку, галицьке письменство XVI.—XVIII. віка, нова церковна лісня, період т. зв. галицько-руського відродження. Все, се далеко ще не вичерпує всього об'єму історично-літературної діяльності Франка, розділене його вчених творів, — дає величавий образ значної частини українознавства. І як би Франкови не случив ся жорстокий удар судьби, він певно дав би був нам злуку всего в історії української літератури.

Як вчений він відзначав ся строгим критицизмом, що все опирав ся на порівнювачі розборі питання. Але в той самий час він не переставав бути поетом-артистом що одухотворював і надзвичайною любовю видвигав існуючу в розслідуванім літератур. явища артистичну цінність і красу. Заслуги Франка для науки оцінили як слід в Росії — академія Наук вибираючи його членом-кореспондентом, а харківський університет надаючи йому титул почесного „доктора рускої словесності”.

Однак найбільше широкою і популярною славою серед поступового громадянства тішив ся Франко яко

писатель-поет. І дійсно, Франко був найбільшим по Швеченку українським поетом, що по майстерськи володів живим народним словом і невичерпанним жерелом артистичних образів. Він подібно як Шевченко вмів використати вічну керлицю народної словесности і народного життя для висшої артистичної творчости. Він перший з українських поетів дав нашому народови перли світової поезії Сходу і Заходу давного і нового світа.

Слідити за розвитком поетичної творчости Франка — се значить розвертати книгу віддільної особистости, цілого народа, людства; се значить, розважане радости і страждання живого чоловіка з кристалі чистої поезії.

Франко — поет бездоладних і страждаючих від неправди і гнету (Бориславські оповідання „Воа Constrictor”, „В поті чола”); він півець народного горя („Панські жарти” і весь збірник „З вершин і низин”) він — найліпший український лірик (збірники „Зівяле листе”, „Semper tiro” поет мудрець (збірник „Мій Измарагд”), що веде свій народ, як пророк в землю обіцяну (поема „Мойсей”). Виступивши в Галичині радикальним критиком суспільности і провідником нової суспільної ідеології, що боронила повну свободу особи і загалу від визиску економічного, політичного і духового, Франко як поет пірвав відразу всі звязи з пережитками романтично-сентиментального „патріотизму”. Він навіть не поклонав ся етнографічному „патріотизму”. Йому було ясним, що треба стати каменярем, викувати самому нову дорогу, котрою його нарід мігби пройти до світа висших ідей і злучити ся з творцями чоловічого життя.

Як народний поет він нагадує Некрасова і Глеба Успенського, котрих він називав улюбленими поетами своєї молодости, але даремна праця дошукувати ся на тій підставі яких-небудь наслідвань, чого найліпшим доказом служить не лише його оригінально-артистично-поетична творчість, але й діяльність переводчика, що являє ся взором мистецького опановання національним поетом чужого твору.

Як поет описуючий жите-буте низших верств суспільности Франко що до часу значно випередив Горького, а як горожанин-поет він визначив ся спокійним реалізмом, обвіяним Гайновим сарказмом. Франко ніколи не ідеалізував своїх тем і бривив ся штучністю. Він волів лишити одно або два місця невикінченими, аби лише заховати ясність думки і потрібну різкість образу.

Франко був все самим собою. Незвичайно скромний

у відношенню до других, він ніколи не кривив душею — все і всюди був ширий і простолінійний. Зате і прийшло ся йому випити гірку чашу горя до дна. І він випив її без скарги і сліз, а нам дав прегарний світ поезії, мудрости і знання, в котрім культурний світ буде находити собі духову поживу в будучі часи.”

24.

КАНАДІЙСЬКЕ ПОДЗВІННЕ.

Крім передруків замітніших статей, що появились в європейській пресі в зв'язку з смертю Івана Франка, в У. Г. вміщено низку оригінальних статей, які вказують на спосіб думання й світогляд тодішніх провідників українського життя в Канаді. Отак у 29 числі У. Г. з 1916 р. появилася на редакцій сторінці така згадка про поета:

„НА ВІЧНУ ПАМ'ЯТЬ.

(З приводу болючої втрати Ів. Франка.)

Так як сріблиста животворна роса всякає в кожду щілиночку рослини і дістаєть ся в найтвердшу частиночку землі, так Твої великі і палючі слова заходили в нашу душу і сокрушали камінні серця блудних синів.

Слова, що стали дорогосказом на дорозі нашої пути.

І коли Твоя чиста душа перенесла ся в незнані світи вічності, клонимо перед Твоею тїною голови а там, — де Ти будеш вічно спочивати по своїх невсипущих трудах, сипатимуть ся на Твій гріб цвіти твого народу.

Цвіти Його відродження, цвіти вічного і праведного життя, як спомин Твоїх великих слів, що так сипали ся з Твоїх уст ціле Твое жите, як хрустальне жерело могутньої скали.

І тепер в хвилях горя рідного народу, коли мусимо переживати таку болючу втрату, приносимо Тобі на вічну память дар присяги — прямувати по Твоїй дорозі пути.”

Арій.

В тому самому числі знаходяться висловлені думки про Франка п. з. “Гадки на Теми Дня”.

„В особі Франка Україна стратила свою найдоросшу перлину”.

„Франко був для нас тим огневим стовпом, що серед темряви на пустини вказує другим путь”.

СТАТТЯ ПРОФ. А. КРИМСЬКОГО

В чис. 30 У. Г. з 1916 р. передруковано статтю відомого українського письменника й ученого проф. А. Кримського під з. „Іван Франко”. Вона була перше друкована в „Енциклопедичнім Словари” Брокгауза і Ефрона (видання 1902). Стаття була перекладена з російської мови.

В цій статті проф. А. Кримський подає коротку біографію Франка, головню з років дитинства. Зупиняється на часах студентських років поета де зясовує соціяльні та політичні відносини в Галичині. Опісля оповідає про часи арешту Франка, його переживання з того приводу і подає дещо з характеристики літературної творчости Франка. На закінчення подає в хронологічному порядку дати з життя й творчости Франка і найважливішу літературу про нього.

З обширної літератури про Франка — пише проф. А. Кримський — важні:

1) Передмова Драгоманова до „В поті чола”, Львів 1890. де поміщена автобіографія Франка.

2) Принатідна біографія і розбірка творів в Історії української літератури проф. Огоновського.

3) Статя О. Маковея в „Літ. Науковім Вістнику” (рік 1898, книжка XI);

4) Іван Франко — проф. А. Кримського, (Львів 1898); диви статю Е. Дегена в „Новое Слово” (1897 кн. III) і передмова М. Славінського до російського переводу „В поті чола” (Петербург, 1901). Про етнографічні праці Франка, гляди: професор Н. Сумцов, в другім томі „Современная малорусская етнографія”.

Дальше, в 30-ім числі У.Г. за 1916 р. в Студентсько-Учительськім Відділі поміщено передовицю під наголовком „Умер Іван Франко”. Ось вона без змін:

„УМЕР ІВАН ФРАНКО

Умер могучий каменяр, що більш як сорок літ лупав скалу темноти на дорозі поступу українського народу.

Умер український Мойсей, що вмілою і щирою рукою провадив наш нарід до обіцяної землі — щастя й волі.

Умер геній слова, що вивів українську літературу на шляхи всесвітньої думки.

Умер щирий, тихий і смирний робітник, що муравлиною працею будував святиню народної волі.

Трудно сказати, трудно вивістити, яку величезну, не-оцінену страту поніс український нарід в особі Івана Франка.

Трудно висловити народній жаль за особою свого Мойсея в хвили, коли Його провід був найбільше пожаданим.

Повторяє ся історична доля Мойсея. Не судилось Йому ступити власними ногами на свобідну обцяну землю, на вільну, не чужу, але нашу Україну.

Своїм вищим духом бачив Він сю обцяну землю, сю свобідну Україну, але смерть не дала Його тілови полюбовати ся красою волі.

І спочили його кістки в чужій ще землі, але прийде час, коли земляки з свобідною піснею зложать Його в пантеоні вільної України.

Гірко і соромно згадувати, що перший між Українцями по Шевченкови витерпів так багато від своїх таки земляків.

Коли Шевченка славимо мучеником московського деспотизму так Франка сміло можна звати мучеником деспотизму своїх краяннів. Шевченкови прийшлося випити гірку чашу заслання від чужих, Франкови судилось випити гірку чашу, доносів, арештовань викинене поза рамці української суспільности в часах, коли Франкови належалось як найбільше помочи і попертя земляків.

Ми пізнали Його силу й вагу для нас тоді вже, коли ми сего не могли заперечити.

Ми поклонимось Його генієви, коли чужі показали нам Його блиск і нашу сліпоту. Ми признали народнім Мойсеєм, обкидавши його передше камінем і грязю.

Але він не нарікав, не плакав. Він не проливав сліз над заслпленням непокликаних провідників народа, бо вірив в се, що його праця для народа не мине марно.

Вірив у свій нарід і так відізвав ся до него:

„Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавкза, впережеш ся Бескидом.
Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі”.

Програма його праці була дуже проста й виложена в отсих словах:

„Як син українського хлопа вигодований чорним хлопським хлібом, працею твердих хлопських рук, почувуюся до обовязку панщиною цілого життя відробити ті дрібняки, які видала хлопська рука на се, щоби я міг видрapati ся на висоту, де видно світло, де пахне свобода, де яснійють вселюдські ідеали. Мій український патріотизм, се не сентимент (чулість) не народна гордість, то тяжке ярмо, вложене судьбою на мої плечі. Можу вгинати ся, можу тишком проклинати судьбу, що вложила мені на рамена се ярмо, але скинути його не можу, не можу шукати иншої вітчизни, бо я став би підлим зглядом власної совісти. І коли що улєкшує мені двитанє сього ярма, то вид сього українського люду, що, хоч гноблений, темний, і деморалізований довгі віки, хоч і нині вбогий, неповоротний і непорадний все таки поволи підносить ся, відчуває у щораз ширших масах жадобу світла, правди, та справедливости й шукає до них доріг. Отже варта працювати для того люду й ніяка чесна праця не піде на марно”.

Вже як студент виповняв Він вірно свою програму. Не думав Він, як безперечно думає багато з нас студентів, що одинокою його цілю мало бути здаване екзамінів, які мали готовити йому гарну карєру в будучности. Вже як студент він не тільки дбав про свою освіту але й про освіту народа. Скарби знання не ховав він як скупар ховає золото, але щедро розділював його на всі сторони, де тільки видно було потребу.

Він знав, що любити нарід і пізнати його душу, можна тільки за молодости, коли серце переповнене жаром любови й знаня, коли в груди чути могучий огонь — порив до праці над рідним народом. Бо хто граєть ся з жаром любови в своїому серці, хто придушує той огонь у груди і манить себе марною надією, що схопить його на народнім жертвеннику в пізніших літах, у сего той огонь згаряє завчасно так що й попіл не лишаєть ся.

„Не можу шукати иншої вітчизни, бо я став би підлим зглядом власної совісти”. Слова сі гомоняь так урочисто, як слова десять заповідий. І не хотів би я нічого більше від тих із нас, які хочуть шукати иншої вітчизни, як тільки се, щоби вони застановились щиро над повисши ми словами Івана Франка. Не в садку вишневім, не в

зелених селлах, що розложились як ті писанки на Україні не в щebetі соловія і в чарівнім місячнім сяйві української ночі треба шукати вітчизни. Вітчизна лежить у ріднім народі.

Не шукаймо иншої вітчизни, бо ми стали б підлими зглядом власної совісти. А як хто є між нами, що думає знайти іншу вітчизну, хай піде вперед по щирі пораді до Івана Франка. За свій труд він ніколи не пожалує.

Діяльність Івана Франка тако многосторонна, така глибоко критична, так нав'язана любовію до рідного народу, що хто тільки постараєсь пізнати ту діяльність, той зрозуміє цілий український народ в його многосторонних змаганнях.

Для нас, студентів, Франко є найкращим образом народного робітника і всесторонно образованого модерного чоловіка. Я вірю, що найкращу почесь віддано ми, студенти, духови Івана Франка, коли ґрунтовно простудіємо його діяльність. А коли се зробимо, тоді певно овіє нас його могучий дух. Сей:

„Вічний революціонер —
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щасте й волю —
Він жиє, Він ще не вмер”.

*
*

В ч. 30 У. Г. з 1916 р. передруковано поему І. Франка: „Указ проти Голоду” а в наступному (31 ч.) вміщено таку передовицю:

„ВІН ЗАСЛУЖИВ

Отся пригадка може й не потрібна, але містимо її з огляду на ширший загал і на ті наші різні товариства розсіпані по містах і містечках цілої Канади.

Якаж ся пригадка? Вона містить ся в заголовку. Знаємо всі хорошо того чоловіка, що недавно відійшов від нас у вічність, знаємо добре його неоцінені заслуги на українській ниві, всі цінимо його житеву працю для добра рідного народу — тому тимбільше лежить на всіх нас обовязок належито вшанувати память сього великого народного генія — Івана Франка. Час тепер.

До святкованя пам'яті нашого незабутнього речника, в першій мірі є покликані різні наші товариства, не кажемо що товариства як товариства, але вони повинні дати почин, зорганізувати все і приладити. Де як де, а вже по містах, то товариства повинні бути перші і кілько

би їх там не було — в данім місті, як приміром у Вінні-пегу — всі повинні злучити ся разом і перевести все як слід. На сїм пункті, вже нема чого різнитись і робити осібною, але разом спільно.

Годилоб ся, аби і по кольоніях, де лише живуть наші люди, щоб знайшли яку будь неділю і відовяткували пам'ять свого великого діяча й доброго сина народу. Правда, що на фармах час тепер пильний і мало його є, але з доброю волею все таки мож знайти догідну днину і устроїти свято вшановання пам'яті нашого поета”.

26.

„ПАМ'ЯТІ УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА”

В У. Г. ч. 31 з 1916 р. надруковано таку новинку: „Пам'яті українського поета. Дневник „Русское Слово”, що виходить в московській мові в Нью Йорку, помістив в ч. 1264, з 12-го с. м. статтю під повишим заголовком, посвячену Іванові Франкови”.

*
*
*

В числі 32 з 1916 р. на редакційній сторінці надрукована нижче подана стаття:

„ФРАНКО — ПИСЬМЕННИК І ГРОМАДЯНИН.

Іван Франко, як письменник, — є тим самим добрим громадянином. Література-ж не є нічого відірваного від народного життя, а навпаки є зеркалом, що в нїм відбиваєть ся вірно жите народне. Що більше: Література є сею кузнею в якій виконують ся нові напрямки, вказівки, способи для поліпшення народного життя.

Франко отже своїми многоцінними а численними творами робив роботу громадянську: ставляв перед очима цілого світа нужду і поневолене нашої нації, щоби світ обернув своє око на сю закутину землі, де жие український нарід, відкривав суспільні рани і недомагана, щоби чим скорше можна їх було позбути ся; кликав, взивав до обнови духа, до праці і само жертвованя одиниць та загалу, щоби можна як найскорше добути кращу долю для України; подавав нові думки, вказував на нові шляхи, якими наша суспільність повинна йти до ліпшої будучности”.

(Н. Ж.)

В. У. Г. ч. 34 з 1916 р. передруковано поему Івана Франка „Пробуди ся, встань народе!”

27.

„...ІМ. І. ФРАНКА”

В У. Г. ч. 36 з 1916 р. між новинками з Вест Форт Вілліам, Онт., подибуємо таке:

„Чит. Просвіти” ім. І. Франка у Вест Форт Вілліам.

Дня 20 серпня у неділю вечер відбули ся збори у власнім домі сего товариства.

Ухвалено на сих зборах також, що від тепер се тов. попри давну назву має носити ім'я свого покровителя (т. є додано: ім. І. Франка). З сеї нагоди виголосив Т. Г. . . . відчит про Ів. Франка, щоби тоті, що менше читають, мали хоч маленьке понятє про жите та діяльність сего великого чоловіка . . .”

28.

КОНЦЕРТ У ВЕСТ ФОРТ ВІЛЛІАМ

Концерт в честь Івана Франка відбувся у Вест Форт Вілліам. З новинок з Вест Форт Вілліам появилося в числі 37 за 1916 р. таке звідомлення з концерту:

„В неділю, дня 27 серпня відбув ся тут концерт в честь І. Франка. Галя Н. Дому була заповнена публікою, як кажуть по береги. На сцені виступали члени „З. Січи” та школярі „Рідної Школи” (тутешної). Програма концерту складала ся: Зі вступу, відчиту про Франка, співу школярів, деклямацій та співів інших і закінчене”.

29.

ВІРШ НА ПОШАНУ ПОЕТА.

В У. Г. число 40 з 1916 р. в рубриці п. н.: “Поетичні Проби” знаходимо вірш С. М. Дорощука присвячений Ів. Франкові. Цитуємо його в цілості.

„ІВ. ФРАНКОВИ.

На вбогій ниві генію славутний
Зерно правди сів ти в народ:

В безпинній і тяжкій праці закутий
Сам спочив ти серед непогод.

Цілий вік тягнув ти тачку недолі,
Свого народу тягар важкий:
Твої руки зідали біль, мозолі,
Постать Твою гнув молот тяжкий.

Та вік цілий трудив ся Ти безвпинно,
Молота не пускав тяжкого —
Лулав скалу недолі, рвав кайдани,
До волі, до життя кращого.

До борби кріпив в народі дух і силу
Готв рани, будив з приспання —
Щоб в своїй хаті, на ріднім полі
Своїм власним паном він станув.

І не дармо трудив ся ти і умер, —
Праву путь ми знаємо твою;
Слідом Твоїм піде кожний каменярь,
За волю, Україну свою”.

С. М. Дорошук.

30.

КОНЦЕРТ В ШКОЛАХ „ВЕСНА” Й „ПАСІКА”, САСК.

В У. Г. ч. 40 з 1916 р. поміщений допис з Арран, Саскачеван за підписом „Українець”. В дописі подано різні новини з околиці але на першому місці новинка про відбутий концерт в честь Івана Франка. Цю частину допису цитуємо без змін:

„КОНЦЕРТ В ЧЕСТЬ Б. П. ДР. ІВ. ФРАНКА.

Заходом місцевого учителя О. Дика відбув ся дня 17 вересня сего року концерт в память смерти Великого Поета Дра. І. Франка, в школі Весна. Людий прибуло по-важне число однак все таки могло бути більше. Деякі через байдужність, другі справляли празники, а треті відбували церковний мітінг в містечку Арран.

Концерт складаючий ся з 26 точок програми випав досить величаво. По вступнім слові О. Дика, слідували співи і деклямації. Інтересний відчит виголосив тов. М. Чорнейко, учитель школи Пасека, обговорюючи працю

і заслуги пок. Дра. І. Франка. Тов. Дик виголосив відчит про потребу просвіти, заохочуючи до читання книжок, до праці над самими собою і посилання дітей до висших шкіл. Згадав також про голосоване жінок в пров. Саскачеван, запрошуючи женщин і дівчат зійтись на слідууючу неділю, де буде старавсь вияснити ціль голосовання і подасть інформації. По відспіванню обох гимнів, люди розійшлись домів.

В імени всіх складаю щиру подяку тим, що причинились до святкованя памяти пок. Дра. І. Франка. Честь і слава уч. О. Дикови за його труди”.

31.

ФРАНКОВІ ГАСЛА В МАСАХ

В числі 41 з 1916 р. знаходимо таке:

„З нагоди отворення українського
Народного Дому в Вінніпегу

Вінніпегські Українці повинні добре зятямити собі
слова нашого поета-громадянина:

„Кождий думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мушиш дати ти одвіт.
Кождий думай, тут в тім місци,
Де стою я у огни,
Важить ся тепер вся доля
Величезної війни.
Я подам ся, не достою,
Захитаю ся, як тїнь,
Пропаде кровава праця
Многих, многих поколінь...”

Др. І. Франко.

32.

„ОДНІ ПЛАЧУТЬ, ДРУГІ СКАЧУТЬ”

В У. Г. ч. 44 з 1916 р. поміщена довша стаття під заг. „Одні Плачуть, Другі Скачуть”. Стаття говорить про те, що „Праця” яка виходить в Прудентополіс в Бразилії зневажливо написала про Франка, закидаючи йому те, що він цілий свій вік поборював католицьку церкву, ширив невірство-атеїзм і крайну безбожність. Стаття в У. Г. гостро

осуджує „Працю” й Василян — видавців часопису за такі погляди, рівночасно підкреслює як орган греко-католиків „Канадійський Русин” що виходить у Вінніпегу, позитивно віднісся до Франка, високо оцінюючи його і з приводу його смерті опублікував статтю Свенціцького. У вище згаданій статті є цитати з статті „Праці”.

33.

ПІДГОТОВА ДО КОНЦЕРТУ В ВІННІПЕГУ

В зв'язку з підготовою жалобного концерту в Вінніпегу таке оголошення появилось в У. Г. ч. 44 з 1916 р.:

„ПОЗІР

В четвер 2-го падолиста сего року зйдуть ся о год. 8-ий вечора в льокалі Народного Дому всі ті котрі вже перед тим обговорювали справу святкованя концерту Блаж. пам'яти Івана Франка.

В тій справі можуть забирати голос або відімові товариств, або вибрані на се нарочно делегати”.

О. Задурович, предсідатель.

Точну дату концерту знаходимо в У. Г. ч. 52 з 1916 р. окремому оголошенні:

„КОНЦЕРТ В ЧЕСТЬ І. ФРАНКА.

Дня 14 січня 1917 р. відбудесь величавий концерт в честь І. Франка. Час, місце і програму проголосить ся пізнійше”.

Комітет.

34.

ОПИС ПОХОРОНУ І. ФРАНКА

„В числі 46 з 1916 р. в рубриці „Вісти з України” описано в подробицях похорон Івана Франка. Ось цей опис:

„ПОХОРОНИ ІВАНА ФРАНКА

Похорони Івана Франка — одного з найкращих синів соборної України — відбулися у Львові дня 1. червня дуже величаво і прийняли характер всенародної маніфестації.

При улици Понїнського, де прожив останні дні ве-

ликий поет, зібралось десятки тисяч народа. Коли при похоронній пісні українського „Бояна” винесено домовину — настала гробова тишина. З рідним домом попрощав поета голова українського парламентарного клубу др. К. Левицький. В своїй прощальній промові він вказав на значіне покійного поета у всіх областях українського національного життя і на його всесторонню літературну і громадянську діяльність.

Похоронний похід відкрили маленькі пластуни (скавти), за ними йшли члени „Сокола”, мужеські і женські школи, депутації від різних товариств.

За делегаціями йшов віз із вінками, за ним караван з домовиною, весь вбраний вінками. За домовиною йшли брат і син поета.

Весь похід повільно порушав ся улицями Львова в напрямі Личаківського цвинтаря. Здовж дороги з домів, замешканих українськими родинами чорні стяги. Ліхтарні були заслонені чорними крепами.

Над могилою промовляли: проф. Ол. Колеса, редактор М. Лозинський, Микола Ганкевич, посол К. Трильовський, делегатка від українського жіноцтва, делегат від української молодіжи і інші.

35.

ЗАПОВІТ І. ФРАНКА

В У. Г. ч. 51 з 1916 р. знаходимо цікаву новинку про заповіт-тестамент Івана Франка:

„Львівські газети подають тестамент поета Івана Франка, написаний 23 марта сего року. Др. Баран предложив тестамент до судового затвердження. Свое движиме і недвижиме майно Франко порівні записав двом синам — Тарасови і Петрови, і дочці Анні.

Всі рукописи, письма, бібліотеку і инше маєтья передати „Львівському Науковому Товариству Т. Шевченка”. Опікуном своїх дітей Франко назначив свого старого приятеля К. Бандрівського і йомуж також відступив усі авторські права до своїх писань. Перед смертію покійний нераз висказував желане, щоби в случаю продажі наслідниками його дому не передано його в приватні руки, тільки щоби його ужили на добродійний заклад або якусь просьвітну інституцію для Українців.

Тут треба зазначити, що бібліотека Івана Франка, збирана ним через ціле жите, представляє одинокий най-

більший збір українських видань, між чим знаходиться багато унікатів і бібліографічних рідкостей в рукописах і автографах. Тож передана бібліотека незвичайно збогатить бібліотеку Наукового Товариства”.

36.

„ВІНЕЦЬ НА МОГИЛІ І. ФРАНКА, А. РУСОВА, К. ПАНЬКІВСЬКОГО”.

Під таким заголовком появилася стаття Наталки Романович в У. Г. в числі 8 з 1917 р. вона була написана з нагоди перших роковин смерті А. А. Русова й Костя Паньківського, а половини року з дня смерті Івана Франка. Уривки цієї статті цитуємо нижче:

„Тяжкі, понурі, холодні осінні дні... Все менше й менше листків — зелених, багряножовтих, менше промінів — теплих, золотих.

Олов'яні хмари закрили небо і не видно за ними ясної сині. Острий вітер гуляє, гне дерева зриває з них багряне листе. Холодний дощ січе, січе. Зимно.

Тяжкі, понурі, сірі осінні дні настають для нашої душі — дні споминів про втрати. Обсипаєть ся цвіт життя, падають з дерев зірвані дорогоцінні, чудові листки, — гинуть, вмирають повні духової краси, повні духового багатства люди.

Річниця смерті А. А. Русова...

Річниця смерті Костя Паньківського...

Половина року з дня смерті Івана Франка...

Болів, смутку і горя там тепер понад міру. Тяжкі втрати, одна за другою, навідують край. Одна з них — великанська, нічим не зрівнана. То смерть Івана Франка.

Чутливими промовама над могилою, многочисельними статями і згадками о покійного громадянство висловлювало своє горе, свою печаль по страті великого поета і діяча. Самітно в недузї Іван Франко переживав усі страхиття війни. Проповідник любови до людей, апостол мирної животворчої праці, він глядів добрими ласкавими очима на кроваву боротьбу, на море сліз і терпінь...

Може колись вигляне сонце зза хмар, відродить ся жите і по всім краю поллеть ся чистою, здоровою струєю, — та добрі й ласкаві очи поета не побачать того, а скромна його постать вже не появить ся між живими,

огненне, натхненне слово не загомонить з його уст...”

**

В тім же числі У. Г. поміщено на редакційній сторінці оці Франкові слова з “Вічного революціонера”:

„Дух, Наука, Думка, Воля,
Не уступлять пітьмі поля,
Не дадуть спутатись тепер.
Розвалилась зла руїна,
Покотила ся лявіна,
І де в світі тая сила,
Щоб в бігу її спинила.
Щоб згасила мов огонь,
Розвидняющий ся день?”

37.

КОНЦЕРТ ПАМ'ЯТІ І. ФРАНКА В ВІННІПЕГУ.

В числі 10 У. Г. 1917 р. на першій сторінці поміщено оголошення про концерт в пам'ять Ів. Франка, який мав відбутися в неділю 11 березня в Квінс Театрі у Вінніпегу.

В тім же числі на редакційній сторінці поміщено ось такий заклик:

„УКРАЇНЦІ ВІННІПЕГУ.

Не забудьте промадно прибути на концерт в честь Франка, який відбудеться одинадцятого марта, в неділю, в Квінс театрі, на улиці Селкірк, о 8 год. вечером,

Вашою присутністю віддастьте поклін великому синові України; а шануючи його, пошануєте свій народ і самого себе”.

Дальше, в тому ж числі, поміщена повна програма надходячого концерту. З неї довідуємося, що концерт відбувся заходом „Українського Студентського Кружка” у Вінніпегу при співучасті товариств: “Бандуриста”, “Бояна”, „Винниченка”, Заньковецької”, „Котляревського”, „Рідної Школи”, „Укр. Діточої Громади” і „Укр. Просв. Жіночого Т-ва”. Концерт відкрив вступним словом п. Д. Якиміщак. Відчит “Про жите і твори І. Франка” виголосив п. М. Романюк. Деклямували п. М. Шевців і п. І. Смуk. Сольові співи і дуети виконали: п. Д. Ростоцький, п. В. Балешта,

пані Н. Ферлейова, пані М. Боянівська і пані Л. Попович. Кінцеве слово виголосив п. П. Козяр. Хорові частини концерту були виконані хорами товариств, які брали участь в концерті. Вступ на концерт був за добровільними датками.

38.

“ПРЕМІЯ Д-РУ І. ФРАНКОВІ”

Під повищим заголовком появилася слідуєча новинка в числі 11 з 1917 р.

„Як повідомляє петроградська „Реч“, російська „Імператорська Академія Наук“ присудила д-ру Ів. Франкови премію ім. А. А. Котляревського, за літературний труд: „Студії над українськими народними піснями“.

Сей труд свій др. Іван Франко представив в Академію Наук незадовго до своєї смерті”.

39.

ПЕРЕДРУКИ ПОЕЗІЙ

В числі 11 з 1917 р. поміщено в У. Г. поему Івана Франка „Руське Горе і Риданє”.

В числі 12 з 1917 р. поміщено поему „Руськії Сльози Жіночі” Івана Франка.

40.

КОНЦЕРТ У САСКАТУНІ

В тім же числі появилось велике оголошення в ширині двох шпальт про концерт в пам'ять Івана Франка, який мав відбутися заходом студентів Інституту ім. П. Могили в Саскатуні в неділю дня 18 березня, 1917 р. в Стренд Театрі. Участь у концерті взяли: Мужеський хор Інституту; Відчит „Значіне Івана Франка” виголосив М. Стечишин; Деклямували Н. Михасів і І. Рибчук. Сольові співи виконали В. Свистун і І. Рибчук. В. Свистун був диригентом хорів. Вступ на концерт був вільний, а добровільні датки зложені з нагоди концерту мали йти на Інститут П. Могили.

41.

„Т-ВО ІМ. І. ФРАНКА” В ЕДМОНТОНІ

В числі 15 з 1917 р. в рубриці п. з. „Новинки з Едмонтону” знаходимо новинку про те, що в Едмонтоні є „Тов. ім. І. Франка”, до якого належить 50-60 членів Читаємо далі, що „маєток виносить поверх \$200.00 не вчислюючи гардероби і бібліотеки. Тов. недавно відіграло з дуже добрим успіхом „Пімста за кривду”. В невдовзі виставить представлене Соколики”.

42.

„НАРОДНИЙ ДІМ ІМ. І. ФРАНКА” В ГОВЕЛЬ, САСК.

„УРОЧИСТЕ ОТВОРЕНЄ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ ІМ. ІВ. ФРАНКА В ГОВЕЛЬ, САСК.

Під таким заголовком появився допис в У. Г. ч. 17 з 1917 р. В дописі говориться про те, що 8 квітня того ж року відбулось урочисте відкриття Народного Дому ім. Івана Франка на колонії Говель. Дописувач С. Репушка пише між іншим таке:

„Деклямації і опіви малих діточок лишили незатертий спомин в серцях присутньої публіки. Програма складала ся з 16 точок.

Вступне слово виголосив п. П. Шинкарук, по сїм слїдувала деклямація „Важке ярмо твое мій рідний краю”. Ся декл. була виголошена 10-літнім хлопчиком Ф. Шинкаруком з повним чутем, за що публіка нагородила його гучними оплесками.

Знаменито вивязав ся зі своєї промови п. Б. М. Савяк, котрий говорив про жите і смерть б. п. Ів. Франка”.

43.

„ЧИТАЛЬНЯ ІМ. І. ФРАНКА” В БОННЕ МАДОНЕ, САСК.

В У. Г. ч. 19 з 1917 р. поміщено допис із Бонне Мадоне в Саскачевані. Дописувач між іншим пише таке:

„До сеї пори про якусь організацію дуже тяжко було подумати, однак вже людям надокучало вічно ціли-

ми неділями по сусідах сидіти і „голої” грати. Отже в неділю, 27 січня зійшлась громадка людей з 13-ох і заклали читальню ім. Івана Франка. На разі вписалось тільки сих 13, що були, однак невдовзі число членів зросло до 36. Цілю членів чит. І. Франка є давати старим членам неписьменним більше знання...”.

В цьому ж числі поміщено передрук статті Івана Франка п. з. „Руїна Величі Старинного Світа”.

44.

ПЕРШІ ВІДГУКИ В АНГЛОМОВНІЙ ПРЕСІ В КАНАДІ

В числі 20 У. Г. з 1917 р. на редакційній сторінці знаходимо цікаву новинку, яку передаємо в цілості:

„Англійська часопись в Форт Вілїям (Онтеріо) „Дейлі Журнал” пише про те, як Українці з того міста святкували память Франка. Пише обширно про програму і її виконане, а на кінци додає від себе уваги, в яких порівнує наших українських робітників з другими в Канаді.

Дословно ті уваги:

„Orator made an appeal to the young men not to be satisfied with merely earning money and spending it, but to ally themselves to some reading club or library so as to improve their minds and prepare themselves for the democracy of this country should they stay here, or the democracy, which they ought to help bring if they return to the home land.

Did anyone ever see such a body of Canadian Laborers spending such an evening among themselves getting the literature and inspiration from Canadian author?

Переклад: Бесідник заохочував присутних молодців, аби не вдоволялись самим зароблюванем гроша і траченем його, але аби приставали до товариств, читальень, щоб набути більшу освіту, виобразувати себе і приготовитись до демократичного устрою сего краю, або старого краю, коли там вернуть.

Чи здивав хто коли де організацію яких канадських робітників, аби сходились так разом, познакомлю-

вались з літературою і одушевлялись канадійським письменником?”

45.

“ДІТОЧА ГРОМАДА ІМ. ІВАНА ФРАНКА”

В числі 35 з 1917 року поміщено допис із Ланюк, Алберта, за підписом Юстини Одинської, в якому подано, що 25 червня того ж року зорганізовано товариство “Діточа Громада імени Івана Франка”. Головою т-ва С. Бук, секретарка Ю. Одинська, заступник голови С. Делявський, касієрка А. Миронюк, контрольорки Р. Одинська і М. Юрчак. Бібліотекар В. Бук. Далше говориться в дописі, що заходом “Діточої Громади” відбули два концерти й один пікник.

46.

БУРСА ІМ. ІВАНА ФРАНКА В ВЕГРЕВИЛ, АЛБЕРТА

В числі 36 з 1917 року поміщена більша стаття п. П. Зварича, яка інформує, що 19 серпня того ж року зорганізовано українську бурсу ім. Ів. Франка. До управи бурси були вибрані: Іван Семенюк, предсідатель, Тимко Гошко, заступник предсідателя, Іван Рурик, рекорд. секретар, Андрій Зварич, фінансовий секретар. Дирекція складалася з слідуючих десять осіб: Учителі: А. Григорович, Н. Романюк, В. Курієць і Оробко; бизнесмени: П. Зварич, Ф. Лемішка і Ів. Шовкопляс; фармери: М. Чернявський, В. Довганюк і Г. Бусько.

47.

КОНЦЕРТ В ЧЕШТЬ ІВАНА ФРАНКА

В програмі другого великого народного з'їзду, який був заповіджений в У. Г. в числі 51 з 1917 року і який мав відбутися 27, 28 і 29 грудня, 1917, в Саскатуні, проголошено концерт в честь Івана Франка заходами й силами Українського Інституту ім. Петра Могили. Відчит про Івана Франка мав дати П. Самець.

У. КАНАДІЙСЬКА ФРАНКІЯНА 20—50-их РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ.

48.

В ДЕСЯТИЛІТТЯ СМЕРТИ.

Воєнні і післявоєнні події на українських землях і в Канаді відвернули увагу українських громадян від поста-ті великого Каменяра та його творів. Може це здаватися дивним, а проте це факт: в роках 1918 аж до 1926 не зна-ходимо ніяких згадок про Франка, ніяких відомостей про святкування його пам'яті в Канаді, а теж ніяких передру-ків його творів. Це ще більше дивне тому, що 1916 р. і ча-стина 1917 р. річники були переповнені франкіяною. Ми не маємо змоги перевірити цю справу в інших часописах і журналах в краю і в Канаді, думаємо одначе, що вони теж не багато місця присвячували поетові й його творчості. Інакше годі пояснити окрему відозву до українського гро-мадянства в світі в справі вшанування 10-ліття смерти Франка. Цю відозву видав окремий комітет у Львові і її передруковано в числі 20 У. Г. з дня 18 травня 1926 р. В цій відозві між іншим вказується на потребу поглибити й поширити в масах українського народу культ Івана Фран-ка, видати життєпис і вибрані твори поета. Комітет також назначив час від 28 травня по кінець вересня 1926 р. для вшанування пам'яті Франка уряджуванням академій, кон-цертів, викладів, святочних вистав, зборів і т. д. Сам день смерти поета Комітет постановив проголосити вільним від науки у всіх українських школах та посвятити той час на виклади про життя й твори поета. В часі між годиною 11—12 дня 28-го травня мали припинитися зайняття по всіх українських товариствах і установах, а ця година ма-ла була присвячена пам'яті Франка. На день 30-го травня (неділя) Комітет призначив святочні сходи, присвячені пам'яті Франка, по всіх українських читальнях "Просвіти" і по всіх культурно-освітніх установах краю, а дня 6-го червня мала відбутися у Львові святочна Академія.

Дальше Комітет поставив собі за ціль закінчити спра-

ву будову пам'ятника на могилі Франка. Дні 28 травня до 1 червня були проголошені днями всенародних збірок на будову пам'ятника, як також прибуток з концертів, викладів, академій та інших обходів мав бути призначений на будову пам'ятника.

Відозва датована у Львові ,дня 21-го квітня, 1926 р.

Ця відозва мала своє значення й в Канаді. Як показують дальші річники У.Г., зросло зацікавлення Франком так серед культурних установ і організацій в Канаді, як і в окремих громадян, головно робітників пера, учителів і т. п.

На сторінках У. Г. в роках 1926—1956 маємо статті про Франка, передруки його творів, звідомлення з святкувань і концертів, рецензії, тощо.

Не маючи змоги подавати дальше ексцерпти цих матеріалів, а теж беручи до уваги факт, що річники У. Г. після першої світової війни більше доступні як із 1910—1926 рр., обмежуємося в дальшому виключно до подання бібліографії франкіяни в У.Г. в таких ділянках:

- а) Статті про Франка і його творчість;
- б) Звідомлення, рецензії і т. п.;
- в) Передруки його творів.

49.

ПОКАЗНИК СТАТТЕЙ ПРО ФРАНКА*) (1926—1956)

“Великий Каменярь” — редакційна стаття (Мирослава Стечишина — О.В.); поміщена також знимка І. Франка. 21/1926.

“З нагоди подвійних сумних роковин” — редакційна стаття (Мирослава Стечишина — О.В.) в пам'ять Франка і Петлюри. 21/1927.

“Роковини смерти Івана Франка” — передовиця заряду Союзу Українок Канади. 21/1928.

*) В цитатах залишаємо мову й правопис оригіналу.

- “Кому Франко завдячує свою великість” — про бабку і маму Франка. 21/1928.
- “Значіння Франка для українського народу” — стаття Савелі Стечишин. 21/1928.
- “На маргінесі культу Франка” — стаття Миколи Голубця. 20/1928.
- “Іван Франко — Мойсей українського народу” — стаття Івана Данильчука. 19/1934.
- “Іван Франко, провідник українського народу” — стаття Савелі Стечишин. 25/1934.
- “Вплив домашнього виховання в життю І. Франка” — стаття С. С. 26/1934.
- “Чайковський і Франко” — стаття; багато цитат із споми-нів Чайковського про Івана Франка на підставі матерія-лів публікованих М. Возняком в львівськiм “Новім Ча-сі”. 39-40/1935.
- “Іван Франко зблизка” — спомини Петра Франка. 29/1937.
- “Роковини смерті Франка і Петлюри” — редакційна стат-тя (Мирослава Стечишина — О.В). 21/1938.
- “Дитячий вік Івана Франка” — стаття А. Крушельницько-го. 21-22/1943.
- “Про українську національну бібліотеку у Львові” — стат-тя В. Дорошенка; згадується бібліотека І. Франка “з цінними збірками”. 19/1947.
- “Борець за Волю України” — стаття. 22-23/1950.
- “Слідами Франка в Шевченкознавстві” — стаття Яр. Руд-ницького про наголошені видання “Кобзаря” — Кулі-ша, Франка й Білецького. 22/1951.
- “Франкіяна в Манітобському Університеті у Виніпегу” — Стаття Яр. Р(удницьк)ого. 22/1951.
- “Смолоскип у Темряві” — розділ із праці І. Книш, в якому згадується І. Франка. 5/1952.
- “Іван Франко”. (Життя і творчість) — розвідка Л. Білець-кого. 23-33, 36-50, 52/1952; 1/1953.
- “Про одну перерібку Франкової поеми “Лис Микита” — стаття Зиновії Франко (внучки поета) про перерібку М. Рильського; передрук з “Радянської України”. 42/1952.

- “Зів’яле листя Івана Франка” — розвідка Л. Білецького. 24-30/1954.
- “У справі Канадійської “Франкіяни”. (До сторіччя Івана Франка: 1856—1956) — стаття Яр. Рудницького. 13/1956.
- “Син Франка про свого великого батька” — спомини Тараса Франка; передрук із “Жовтня” за лютий 1956. 22/1956.
- “Той що лишив печать свого духа” — редакційна стаття (Ів. Сирника — О.В.). 22/1956.
- “Десять тисяч іскор Івана Франка” — стаття О. Іваха про ідеї в творча поета. 26/1956.
- “Каменярі у відношенні до українських піонерів у Канаді” — стаття О.Н (О. Негрич — О.В.). 21/1956.
- “Франкові сучасники про великого Каменяра” — спомини. 24/1956.
- “Іван Франко” — загальний огляд життя й творчості. К. С. (Канадійська Сцена — О.В.). 26/1956.
- “Зазіхання на спадщину великого Каменяра” — редакційна стаття (Ів. Сирника — О.В.). 27/1956.
- “Ювілей Франка в 1898 році” — уривок із споминів Анни Ключко-Франко. 27/1956.
- “Чому дочка Івана Франка не взяла участі в комуністичнім фестивалі” — заява Анни Ключко-Франко в англійській пресі в Вінніпегу. 29/1956.
- “Іван Франко” — з промови Михайла Яцкова 20-го квітня, 1913, р Бережанах. 26-27/1956.
- “Малий Мирон” — промова Анни Ключко-Франко в Вінніпегу 6 липня, 1956. 29-31/1956.
- “Дещо про Франкіяну в Манітобському Університеті” — стаття О. Рослицької. 34/1956.
- “Франків “Мойсей” — стаття О. Іваха. 29/1956.
- “Треба одної книжки Франкової мудрости” — стаття О. Іваха. 30/1956.
- “Китиця рож Франкові” — стаття О. Іваха. 31-32/1956.
- “Мама Івана Франка” — стаття А. Качора. 33/1956.
- “Франкіяна Албертійського університету” — стаття Андрія Івановича. 39/1956 .
- “Зв’язки Івана Франка з Буковиною” — стаття. О. Коржу-

- нової; передрук з київської “Літературної Газети”. 39/1956.
- “Франкіяна” — розділ у статті Яр. Рудницького “До золотого ювілею Т-ва “Просвіта” в Форт Вілліамі”. Бібліотека Товариства (1906—1956). 41/1956.
- “Вплив Бабки і Матері на Івана Франка” — стаття Савелі Стечишин. 51/1956.

50.

**СПИСОК ЗВІДОМЛЕНЬ, РЕЦЕНЗІЙ І Т. П.
(1926—1956)**

- “Роковини Смерти Івана Франка” — про концерт заходом У. Н. Дому в Вінніпегу в 10-ліття смерти Франка. 23/1926.
- “Вісти з Дітройт” — про концерт Тов. Бандурист в Детройті в 10-ліття смерти І. Франка, 26/1926.
- “Поклін Іванові Франкові” — вірш Ольги Турчинської. 21/1927.
- “Свято в честь Франка” — допис про концерт в честь Івана Франка заходами Тов. ім. Ів. Франка, Мензі, Ман. 26/1929.
- “Концерт в Пам’ять Івана Франка” — допис із Торонта, Онт. 29/1929.
- “Свято в честь Івана Франка” — допис з Редбері, Саск. 32/1930.
- “Делегація на Відкриття Пам’ятника Івана Франка” — новинка про те, що головний віділ Тов. Українського Учителства на Підкарпатті висилає на відкриття пам’ятника своїх представників в особах посла Ю. Гусная і редактора О. Полянського. 37/1932.
- “Відслонення Пам’ятника на гробі Івана Франка” — новинка про перебіг цілої церемонії-маніфестації відслонення пам’ятника поета на Личаківській кладовищі у Львові в роковини смерти, дня 28-го травня. 25/1933.
- “Роковини смерти Івана Франка” — оголошення централі СУС, щоб організації відсвяткували роковини смерти поета. Відповідний реферат можна набути в централі СУС. 20/1934.

- “Православна громада вшанувала посла Н. Бачинського” звіт про свято й згадка про деклямацію “Причини про приязнь” І. Франка М. Кумкою. 38/1937.
- “Що читати” — О. Івах. Згадуються твори І. Франка. 44/1937.
- “Що читати” — Н. Л. Когуська. Перебіг повісти Івана Франка “Захар Беркут”. 4/1941.
- “Смерть Ольги Франко” — новинка про смерть Ольги Франко у Львові. 44/1941.
- “Відомости з Монтреалу” — про вшанування пам’яті С. Петлюри й І. Франка. Реферат про Франка виголосив Андрій Задорожний. 25/1942.
- “Свято Матері й І. Франка” — допис із Ванкуверу, Б.К. про відбуття свята. Реферат про життя і творчість І. Франка виголосив п. Дуда. 26/1942.
- “Що читати” — Н. Л. Когуська. Огляд повісти Івана “Для Домашнього Огнища”. 32/1942.
- “Вшанували Петра Зварича” — згадка цитати з “Каме-нярів” І. Франка. 17/1947.
- “Помер Др. Персивал Конді” — згадка про його англійські переклади творів Франка. 23/1947.
- “Над свіжою могилою Н. М. Старицької-Черняхівської” некролог З. М. із цитатою з творів Франка. 35/1947.
- “Надходять довгі вечери” — редакційна стаття з цитатою з творів Франка. 43/1947.
- “Що читати” — Н. Л. Когуська поручає: “Коли ще звірі говорили” Франка. 17/1949.
- “Наукова сесія УВАН вшанувала пам’ять Івана Франка” — новинка про сесію УВАН у Трансконі, Ман., з доповідями Д. Дорошенка, Л. Білецького, Яр. Рудницького з участю гостя з Саскатуна Дж. Сімпсона. 27/1949.
- “Наукова сесія в честь Ів. Франка” — допис про сесію УВАН в Кенорі, Онт., з доповідями Л. Білецького і Яр. Рудницького. 24/1950.
- “Іван Франко” — вірш Богдана Лепкого. 22/1950; 30/1956.
- “Концерт в честь І. Франка” — допис із Торонта. 23/1953.
- “100-Річчя Івана Франка” — новинка про плян відсвяткувати ювілей заходом К.У.К. 23/1955.

- “Зреалізувати ідею Української Центральної Бібліотеки-Музею ім. Івана Франка” — з резолюцій краєвої громадської наради К.У.К. у Вінніпегу, 2-3 грудня, 1955. 2/1956.
- “Торонто відзначає ювілей І. Франка” — новинка про підготовку до свята. 25/1956.
- “В соті роковини народження Івана Франка” — комунікат К.У.К. 26/1956.
- “Набувайте білети на академію Франка” — заклик К.У.К. 26/1956.
- “Ювілей Івана Франка в 1898 році” — опис святкувань (із портретом). 25/1956.
- “Роковини І. Франка” — вістка про святкування в Едмонтоні. 15/1956.
- “Торонто приготується до святкувань І. Франка” — новинка. 27/1956.
- “Українці Канади вшановують Пам’ять Івана Франка” — опис академії в Вінніпегу в часі Конгресу К.У.К. 27/1956.
- “Зібрано фонд на першу цеголку для будови українсько-канадської бібліотеки І. Франка” — новинка. 29/1956.
- “Нова праця про Івана Франка” — рецензія Н. Когуської на працю І. Книш. 37/1956.
- “Академія пам’яті Ів. Франка” — новинка М. К. про святкування в Едмонтоні. 43/1956.
- “Сесія Н.Т.Ш. в роковини Ів. Франка” — новинка про святкування Н.Т.Ш. в Едмонтоні. 42/1956.
- “Заява Президії К.У.К. в справі Анни Франко-Ключко. 33/1956.
- “Гідно відзначено Роковини І. Франка” — новинка з Едмонтону М. К. 34/1956.
- “В Публічній Бібліотеці в Нью Йорку” — відкрито ювілейну виставку Ів. Франка” — новинка. 34/1956.
- “Роковини Івана Франка в Торонті” — програма святкувань у Торонті. 42/1956.
- “Академія в честь Франка” — новинка з Ванкуверу. 44/1956.
- “Українська молодь — Іванові Франкові!” — новинка про святкування в Торонті. 45/1956.

- “Нью-Йоркська Франківська Вистава у Вінніпегу” — стаття Я. Р(удницьк)ого. 45/1956.
- “УВАН у Вінніпегу відзначить ювілей І. Франка” — новинка. 45/1956.
- “Франківська сесія НТШ” — новинка про сесію в Торонті. 46/1956.
- “Соборне Свято Івана Франка” — новинка про святкування в Торонті. 49/1956.
- “Франківська Виставка в Вінніпегу” — звіт Вол. Жили. 49/1956.
- “Стипендія ім. Франка” — новинка з Торонта. 50/1956.
- “Польський Науковий Інститут в Америці відзначив 100-річчя з дня народження І. Франка” — новинка з Нью Йорку. 51/1956.

51.

**БІБЛІОГРАФІЯ ПЕРЕДРУКІВ ІВАНА ФРАНКА
(1926—1956)**

- “З Новим Роком” — вір. 2/1928.
- “Легенди про Пилата” — вірш І. Франка. 15/1928.
- “Великі Роковини” — поема. 21/1928.
- “Строфи” — поема. 21/1928.
- “Золоті Слова” — поема. 22/1929.
- “Коли часом” — поема. 3/1930.
- “Тарасові Шевченкові” — статейка Івана Франка присвячена Шевченкові. 10/1933.
- “Muse Mine” — переклад поеми “Моїй Музі” в англійській мові Івана Яцева. 30/1933.
- “Себе Самого Наперед” — поема. 22/1934.
- “Не Високо Мудруй”. 22/1934.
- “Наука” — поема. 22/1934.
- “Пусті і Плідні Слова” — 22/1934.
- “Великі Роковини” — уривок з поеми. 22/1934.
- “Мудрі Думки Івана Франка” — уривки з поезії. 22/1934.
- “Українське Село в Осени” — поема. 36/1934.
- “Осел і Лев” — оповідання. 49/1934; 15-16/1950.
- “Ведмідь у Школі” — поема. 9/1935.

- “Перехресні Стежки” — повість і д./1943.
 “Коли ще звірі говорили” — оповідання. 27-37/1949.
 “І досі нам сниться...” — вірш. 22/1950.
 “У ворожки” — 22/1950.
 “З Новим Роком” — вірш. 2/1954.
 “Voа Constrictor” — повість. 10 і д./1955.
 “Та прийде час” — частина з “Пролога” до “Мойсея”, з
 портретом Франка. 22/1956.
 “Великий Шум” — повість. 2 і д./1956.
 “Не пора...” — вірш. 27/1956.
 “Поклін тобі, моя зів’яла квітко” — вірш. 28/1956.

ЗМІСТ — CONTENTS:

	Стор.
I. Вступ	5
II. Хронологічна Канва Життя й Праці І. Франка (1910—1916)	6
III. Канадійська Франкіяна за Останні Роки Життя Поета (1910—1916)	10
IV. Відгуки на Смерть Поета (1916—1917)	30
V. Канадійська Франкіяна 20—50-их Років ХХ Століття	53

ПОКАЗНИКИ

1. Особовий*)

- Арсенич, Яр. 17, 18, 19
- Балешта, В. 48
- Бандрівський, Володимир 13
- Бандрівський, Кароль 13, 46
- Барабаш 23
- Баран, Др. 46
- Бачинський, Н. 58
- Бачинський, Володимир 13
- Білецький, Леонід 5, 55, 56, 58
- Боберський, Іван 13
- Бодруг, Іван 26
- Бойко, І. З. 6
- Боян 15, 46, 48
- Боянівська, М. 49
- Бусько, Г. 52
- Бук, В. 52
- Бук, С. 52
- Величко, Григорій 13
- Весоловський, Ярослав 13
- Винниченко, В. 48
- Вишенський, Іван 7
- Возняк, М. 55
- Гуснай, Ю. 57
- Ганкевич, Микола 46
- Гайне 35
- Гарасович, Александер 13
- Герцен О. 7
- Гнатюк, Володимир 13, 32
- Голубець, Микола 55
- Гординський, Ярослав 6
- Григорович, А. 52
- Гузар, Євген 13
- Гусарек 16
- Гошко, Тимко 52
- Горкий 35
- Данильчук, Іван 55
- Дністер 12, 15, 16, 26
- Довбуцуки 7, 8
- Дорошенко, Вол. 6, 55
- Дорошенко, Д. 58
- Дорошук, С. М. 42, 43
- Довганюк, В. 52
- Делявський, С. 52
- Дем'янчук 17, 18, 19
- Деген, Є. 37
- Джиджора, Іван 13
- Дик, О. 43
- Дністрянський, Станислав 16
- Драгоманов 21, 33, 37
- Дрелскевичівна 19
- Дуда 58
- Дятлов, П. 9
- Жила, Вол. 60
- Жук, Андрій 13
- Задорожний, Андрій 58
- Задурович, О. 45
- Заклинський 24
- Заньковецька, М. 17, 48
- Застирець, о. Др. 28
- Зварич, Андрій 52
- Зварич, П. 52, 58
- Іванович, Андрій 56
- Івах, О. 56, 58
- Ігнатович, В. В. 31
- Ількевич 16
- Калинович, Федір 13
- Карманський, П. 19, 20
- Катамай, Дмитро 13
- Качор, А. 56
- Ключко-Франко, Анна 56, 59
- Книш. І. 55, 59
- Ковбель С. 17, 18, 19
- Когуська, Н. 58, 59
- Колесса, Ол. 46
- Конді, Персивал 58
- Коренець, Денис 13
- Коржунова, О. 56
- Косач, П. А. 31
- Костирський, С. С. 26

*) Івана Франка тут не згадано, тому, що його прізвище повторяється на кожній сторінці. Правочис імен і прізвищ модернізовано, скорочення хресних імен залишено так як у тексті. Де можна було, додано у дужках до прізвища імення.

Котляревський, А. А. 49
Котляревський, (І.) 48
Коцюбинський, М. М. 7, 32
Козяр, П. 49
Кравченко, Уляна 9
Крижановський, А. 19
Кримський, А. 37
Грушельницький, А. 55
Куліш, (П) 22, 55
Кумка, М. 58
Кунінський (Я.) 23
Курієць, В. 52

Левицький, К. 46
Лемішка, Ф. 52
Лепкий, Богдан 58
Лисенко, (М.) 15
Лозинський, М. 46

Маковой, О. 37
Малицька, Константина 13
Миронюк, А. 52
Михасів, Н. 49
Мойсей, 7, 8, 9, 21, 22, 23, 24, 35,
37, 38, 56
Мороз, Микола 13

Нагірний, Василь 13
Негрйч, О. 56
Некрасов 35
Нобель 27, 28

Огоновський, (О.) 37
Одинська, Р. 52
Одинська, Юстина 52
Олесницький, С. 26
Оробко, 52
Охримович, Володимир, 13, 26
Охримович, Юлія 13

Павлик, Мих. 27, 31, 33
Паньківський, Кость 47
Перепелиця, о. 26
Петлюра, (С.) 54, 55, 58
Петрії 7, 8
Підвербецький, Василь 23
Полянський, О. 57
Понінський, 10, 45
Попович, Л. 49
Продан 19
Пушкін, О. С. 9

Репушка, С. 50
Рибачек, Михайло 13
Рибчук, І. 49

Рильський, М. 55
Романюк, М. 48, 52
Романович, Наталка 47
Росилцька, О. 56
Рожанський, Любомир 13
Ростоцький, Д. 48
Рудницький, Стефан 13
Рудницький, Яр. 55, 56, 57, 58, 60
Рурик, Іван 52
Русов, А. А. 47
Рутенці 8

Сав'як, Б. М. 50
Старицька-Черняхівська Н. М., 58
Самець, П. 52
Свистун, В. 49
Свеніцький, І. 32, 45
Семенюк, Іван 52
Симпсон, Дж. 58
Сирник, Іван 56
Сиротюк, В. 27
Сікора, 23
Сітницький, Іван 13
Славенко, Ф. 19
Славінський, М. 37
Сліпченко (Г.) 23
Смук, І. 48
Стефанк, Василь 24, 25
Стечишин, Мирослав 54, 55
Стечишин, М(ихайло) 49
Стечишин, Савеля 55, 57
Сумцов, Н. 37

Томашівський, Степан 13
Трильовський, К. 46
Труш, Аріядна 13
Труш, Іван 13
Турчинська, Ольга 57

Успенський, Глеб 35

Ферлеєва 19, 49
Ферлей, Т. 17, 18, 19
Франко, Андрій 16, 31
Франко, Анна 46
Франко, Ольга 58
Франко, Зиновія 55
Франко, Петро, 46, 55
Франко, Тарас 46, 56
Франко, Яків 7

Хлопан 17

Чайковський 55
Чарнецький 15

Чарнецький, Стефан 13
Чернявський, М. 52
Чорнейко, М. 43

Шевців, М. 48
Шинкарук, П. 50
Шовкопляс, Ів. 52
Шевченко, Т. 6, 15, 35, 38
Шухевич, Володимир 13

Юндак 17, 18, 19
Юрчак, М. 52

Якиміщак, Д. 48
Якіб'юк, В. 9
Янішевська, А. 19
Яремович 23
Яців, Іван 60
Яців, Михайло 56

2. Місцевий

Австрія 33
Арран, Саск. 43

Бережани 56
Бонне Мадоне, Саск. 50
Буковина 8, 56

Ванкувер, Б. К. 27, 58, 59
Вегревил, Алта. 52
Вест Форт Вілліам, Онт. 42
Відень 27
Вінніпег, 10, 17, 18, 19, 20, 23, 44,
45, 48, 56, 57, 59, 60
Волочеське 27

Галичина 8, 12, 16, 24, 30, 35, 37
Говель, Саск. 50

Детройт 57
Дністер 12, 15
Дрогобич 33

Європа 6
Едмонтон, Алта. 59

Канада 5, 6, 11, 12, 24, 36, 40, 51,
53, 54
Капрі 7
Кенора, Онт. 58
Київ 6, 31, 32
Криворівня 7, 9

Ланюк, Алта. 52
Личаківський (цивинтар) 10, 46, 57
Львів, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 25, 27,
30, 31, 37, 45, 46, 53, 54, 55,
57, 58

Мензі, Ман. 57
Монреал, Кве. 26, 58
Москва 7, 13, 32

Нагуєвичі 33
Нью Йорк 41, 59, 60

Одеса 7

Петербург 37
Прудентоноліс 44

Редбері, Саск. 57
Редісон, Саск. 23
Росія 27, 34
Руська вул. 12

Саскатун, Саск. 49, 52
Стокгольм 28

Торонто, Онт. 57, 58, 59, 60
Транскона, Ман. 58
Україна 6, 11, 12, 13, 14, 15

Форт Вілліам, Онт. 51, 57

Чернівці 7, 8, 24

S L A V I S T I C A

- No. I — **The tasks of Slavic Philology and Ukrainian Slavistics** (in Ukrainian language), Augsburg, 1948.
- No. II — V. Chaplenko: **Ukrainianisms in the language of M. Hohol (N. Gogol)** (in Ukrainian language, with a French resumé), Augsburg, 1948.
- No. III — Ivan Sydoruk: **The problem of the Ukrainian White-Ruthenian Lingual Boundary** (in Ukrainian language, with English and German resumé, 2 maps), Augsburg, 1948.
- No. IV — J. B. Rudnyc'kyj: **Slavic and Baltic Universities in Exile**, (in English language), Winnipeg, 1949.
- No. V — J. Byrych: **A Page from Czech-Ukrainian Relations** (in Ukrainian language), Winnipeg, 1949.
- No. VI — R. Smal-Stocky: **The Origin of the Word "Rus"** (in English language), Winnipeg, 1949.
- No. VII — V. Chaplenko: **The Language of "Slovo o Polku Ihorevi"** (in Ukrainian language with an English resumé), Winnipeg, 1950.
- No. VIII — I. Mirtschuk: **Das Daemonische bei den Russen und den Ukrainern** (in German language). Augsburg 1950.
- No. IX — J. B. Rudnyc'kyj: **Slavistica Canadiana A.D. — MCML** (in English and Ukrainian), Winnipeg, 1950.
- No. X — Geo. W. Simpson: **The Names Rus', Russia, Ukraine and their Historical Background** (in Engl.), Winnipeg, 1951.
- No. XI — Metr. I. Ohienko: **An Early 17th cent. Ukrainian Russian Dictionary**. (In Ukr. and Russ. l.), Winnipeg, 1951.
- No. XII — V. J. Kaye: **Slavic Groups in Canada** (in Engl.), Winnipeg 1951.
- No. XIII — P. Fylypovych: **Hohol's (Gogol's) Ukrainian Background**, (In Ukr.), Winnipeg, 1952.
- No. XIV — W. Kirkconnell: **Common English Loanwords in E. European Languages**. (In Engl. l.). Winnipeg 1952.
- No. XV. J. B. Rudnyc'kyj: **Slavica Canadiana A. D. 1951**. (In Engl. language). Winnipeg, 1952.
- No. XVI. J. Sherekh: **Participium Universale im Slavischen**. 1953. (in German language), Winnipeg, 1953.
- No. XVII. Lucyk G. M.: **Old Church Slavic as a Religious Cult Language** (in Ukrainian with an Engl. resume), Winnipeg, Man. 1953.
- No. XVIII. J. B. Rudnyc'kyj: **Slavica Canadiana A. D. 1952** (Multilingual), Winnipeg, Man. 1953.
- No. XIX. I. Sydoruk: **Ideology of Cyrillo-Methodians** (In Eng. language), Winnipeg-Chicago 1954.

- No. XX. P. Kovaliv: **Ukrainian and the Slavic Languages** (In Ukr. l.), Winnipeg 1954.
- No. XXI. J. B. Rudnyčkyj: **Slavica Canadiana A.D. 1953** (Multilingual), Winnipeg 1954.
- No. XXII. J. B. Rudnyčkyj: **Slavische und indogermanische Akzentdubletten** (in German with English, French, Russian and Ukrainian summaries), Winnipeg, 1955.
- No. XXIII. W. J. Rose: **Cradle Days of Slavic Studies** — Some Reflections (in English), Winnipeg, 1955.
- No. XXIV. J. B. Rudnyčkyj: **Slavica Canadiana A.D. 1954** (Multilingual). Winnipeg, 1955.
- No. XXV. V. Swoboda: **The "Slavonice" Part of the Oxford Heptaglot Lexicon. A Ukrainian-Latin Vocabulary of the 1st Half of the 17th Century** (in Ukrainian, English, and Latin). Winnipeg, 1956.
- No. XXVI. M. J. Mandryka: **A Phase of Bulgarian-Ukrainian Literary Relations. Shevchenko's Influence on Bulgarian Poetry** (in Ukrainian and Bulgarian), Winnipeg, 1956.
- No. XXVII. J. B. Rudnyčkyj: **Slavica Canadiana A.D. 1955** (Multilingual). Winnipeg, 1956.
- No. XXVIII. A. Franko-Kluchko: **Ivan Franko's Manuscripts in Canada** (In Ukrainian). Winnipeg, 1957.
- No. XXIX. P. Kovaliv: **Adjectival Participles in the Slavic Languages** (In English, in print). Winnipeg, 1957.
- No. XXX. J. B. Rudnyčkyj: **Slavica Canadiana A.D. 1956** (Multilingual, in print). Winnipeg, 1957.

Price: \$0.50 per copy (No. XXV — \$1.00)

Obtainable at:

UVAN P.O. Box 3597, Station B., Winnipeg, Man., Canada.